

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 2ος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρ-
φωση των προγραμμάτων σπουδών και
συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

Δημήτριος Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος
του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων
και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ
και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

Γεώργιος Πολύζος

Πάρεδρος ε.θ. του Παιδαγ. Ινστιτούτου

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25%
από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Νικόλαος Μπεζαντάκος *Καθηγητής
του Παν/μίου Αθηνών*

Ευαγγελία Αστυρακάκη *Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*

Μαρία Γαλάνη-Δράκου *Φιλολόγος*

Βασίλειος Χαραλαμπάκος
Φιλολόγος

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Τσιτσιρίδης, *Αναπληρ.
Καθηγητής του Παν/μίου Πατρών*

Λοΐζος Λοΐζου, *Σχολ. Σύμβουλος*

Αναστασία Παπάζογλου *Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Δημήτριος Καλανδράνης,
Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπυρίδων Καράμπαλης, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Σωτήριος Γκλαβάς, *Μόνιμος*
Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Κωνσταντίνος Ναστούλης,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπ/σης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Η σκεπτόμενη Αθηνά (ανάγλυφο
του 470-450 π.Χ.)

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

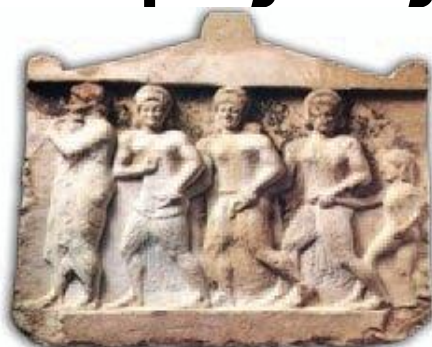
**Νικόλαος Μπεζαντάκος
Ευαγγελία Αστουρακάκη
Μαρία Γαλάνη-Δράκου
Βασιλική Καμπουρέλλη
Βασίλειος Χαραλαμπάκος**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

Ελληνικά Γράμματα

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

**Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
Τόμος 2ος**

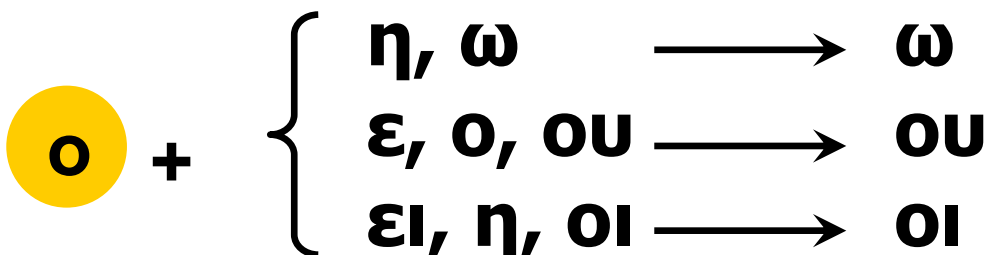
Ενότητα 5

Γ. Γραμματική

Γ' τάξη συνηρημένων ρημάτων (-όω, -ῶ)

ἀξιούτω, ἀξιοῖμεν: Στη ν.ε. συναντάμε τα ρήματα αξιώνω, απαξιώνω, καταξιώνω κ.ά. Ποιο συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε για τη μετεξέλιξη των συνηρημένων ρημάτων σε -όω, -ῶ της α.ε. στη ν.ε.; Να αναφέρετε και άλλα παραδείγματα.

Οι συναιρέσεις

► Εφαρμόζοντας τις συναιρέσεις της γ' τάξης και τις γενικές οδηγίες σχηματισμού των συνηρημένων ρημάτων να συμπληρώσετε τους ακόλουθους πίνακες:

Ενεστώτας ε.φ.

	οριστική
α' εν.	(ἀξιό -ω) ἀξιῶ
β' εν.	(ἀξιό -...)
γ' εν.	(ἀξιό -...)
α' πληθ.	(ἀξιό -...)
β' πληθ.	(ἀξιό -...)
γ' πληθ.	(ἀξιό -...)

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
α' εν.	(ἀξιό - ω) ἀξιῶ
β' εν.	(ἀξιό -...)
γ' εν.	(ἀξιό -...)
α' πληθ.	(ἀξιό -...)
β' πληθ.	(ἀξιό -...)
γ' πληθ	(ἀξιό -...)

	ΕΥΚΤΙΚΗ
α' εν.	(ἀξιό - οιμι) ἀξιοῖμι
β' εν.	(ἀξιό -...)
γ' εν.	(ἀξιό -...)
α' πληθ.	(ἀξιό -...)
β' πληθ.	(ἀξιό -...)
γ' πληθ	(ἀξιό -...)

	προστακτική
α' εν.	–
β' εν.	(ἀξίο -ε) ἀξίου
γ' εν.	(ἀξίο -...)
α' πληθ.	–
β' πληθ.	(ἀξιό -...)
γ' πληθ	(ἀξίο -...)

απαρέμφατο: (ἀξιό-εν).....,
μετοχή (ονομ. εν. αρσ.): (ἀξιό-.....

Παρατατικός ε.φ.

	οριστική
α' εν.	(ήξιο -ον) ήξιουν
β' εν.	(ήξιο -...)
γ' εν.	(ήξιο -...)
α' πληθ.	(ήξιό -...)
β' πληθ.	(ήξιό -...)
γ' πληθ	(ήξιό -...)

Ενεστώτας μ.φ.

	οριστική
α' εν.	(άξιό -ομαι) άξιοῦμαι
β' εν.	(άξιό -.....)
γ' εν.	(άξιό -.....)
α' πληθ.	(άξιο -.....)
β' πληθ.	(άξιό -.....)
γ' πληθ	(άξιό -.....)

	υποτακτική
α' εν.	(άξιό -ωμαι) άξιῶμαι
β' εν.	(άξιό -.....)
γ' εν.	(άξιό -.....)
α' πληθ.	(άξιο -.....)
β' πληθ.	(άξιό -.....)
γ' πληθ	(άξιό -.....)

	ΕΥΚΤΙΚΗ
α' εν.	(ἀξιο -οῖμην) ἀξιοῖμην
β' εν.	(ἀξιό -.....)
γ' εν.	(ἀξιό -.....)
α' πληθ.	(ἀξιο -.....)
β' πληθ.	(ἀξιό -.....)
γ' πληθ	(ἀξιό -.....)

	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
α' εν.	–
β' εν.	(ἀξιό -ου) ἀξιοῦ
γ' εν.	(ἀξιο -...)
α' πληθ.	–
β' πληθ.	(ἀξιό -...)
γ' πληθ	(ἀξιο -...)

απαρέμφατο: (ἀξιό-)

.....,

μετοχή (ονομ. εν. αρσ.): (ἀξιο-...)

.....

Παρατατικός μ.φ.

	οριστική
α' εν.	(ήξιο -όμην) ήξιούμην
β' εν.	(ήξιό -.....)
γ' εν.	(ήξιό -.....)
α' πληθ.	(ήξιο -.....)
β' πληθ.	(ήξιό -.....)
γ' πληθ.	(ήξιό -.....)

➔ Παρατηρήσεις

♦ Τα συνηρημένα ρηματα γ' τάξης σχηματίζουν τους υπόλοιπους χρόνους τους κατά τα βαρύτενα φωνηεντόληκτα, αφού προηγουμένως τρέψουν (εκτείνουν) τον χαρακτήρα τους -ο- σε -ω-, π.χ. άξιόω, άξιῶ → άξιῶ-σω, ήξιῶ-σα, ήξιῶ-κα, ήξιῶ-κειν.

Ασκήσεις

1. δουλῶ, δουλώ –
δηλόω, δηλώ: Να κλίνετε την
οριστική παρατατικού ε.φ και μ.φ.
και την ευκτική ενεστώτα μ.φ.

2. Να συμπληρώσετε τα πρόσωπα
του ρ. ἐλευθερόω, ἐλευθερώ που
ζητούνται:

β' εν. οριστ. ενεστ. μ.φ.
β' εν. υποτ. ενεστ. μ.φ.
γ' πληθ. παρατ. ε.φ.
α' πληθ. ευκτ. ενεστ. μ.φ.
β' εν. οριστ. ενεστ. μ.φ.

β' εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.
β' πληθ. οριστ. ενεστ. μ.φ.
γ' εν. προστ. ενεστ. ε.φ.
γ' πληθ. προστ. ενεστ. μ.φ.

3. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις των ρημάτων στις παρακάτω φράσεις:

α. Σφόδρα γε βούλεται τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους εἶναι καὶ αὐτονόμους, ὡς δηλ.....(γ' εν. οριστ. ενεστ. ε.φ.) τὰ ἔργα αὐτοῦ.

β. Οὐ συγγνώμης τυχεῖν ἄξι.....(ονομ. εν. αρσ. μτχ. ε.φ.) ταῦτα διήλθον (= διηγήθηκα αναλυτικά).

γ. Συμβήσεται δ' ἄμα και τὰ
πρότερον εἰρημένα
ἐπιβεβαι.....(απαρ. ενεστ. μ.φ.) καί
φανερῶτερα εἶναι οὕτως ἔχοντα.
δ. Ὁ δὲ ἄξιος ὢν μεγάλων
ἀξι.....(ευκτ. ενεστ. ε.φ.) ἂν μικρῶν
ἑαυτὸν.
ε. Μετὰ τύχης ἀγαθῆς
ἔλευθερ.....(β' πληθ. προστ.
ενεστ. ε.φ.) τοὺς Ἑλληνας.

4. Να αντιστοιχίσετε τους τύπους
της στήλης Α' με τη γραμματική
τους αναγνώριση στη στήλη Β'
(δύο στοιχεία της στήλης Β'
περισσεύουν):

A´

B´

- 1. ζημιοῦ**
- 2. ἄρκοῖ**
- 3. βοηθῶμεν**
- 4. πολεμεῖτε**
- 5. ἐπιχειρεῖν**

- α. β´ εν. προστ. ενεστ. ε.φ.**
- β. β´ πληθ. υποτ. ενεστ. ε.φ.**
- γ. γ´ εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.**
- δ. γ´ εν. οριστ. παρατ. ε.φ.**
- ε. απαρ. ενεστ. μ.φ.**
- στ. β´ εν. προστ. ενεστ. μ.φ.**
- ζ. γ´ εν. οριστ. ενεστ. μ.φ.**

5. Να συμπληρώσετε τα τετραγωνίδια με τις λέξεις που ζητούνται. Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται ρήμα της γ' τάξης συνηρημένων ρημάτων:

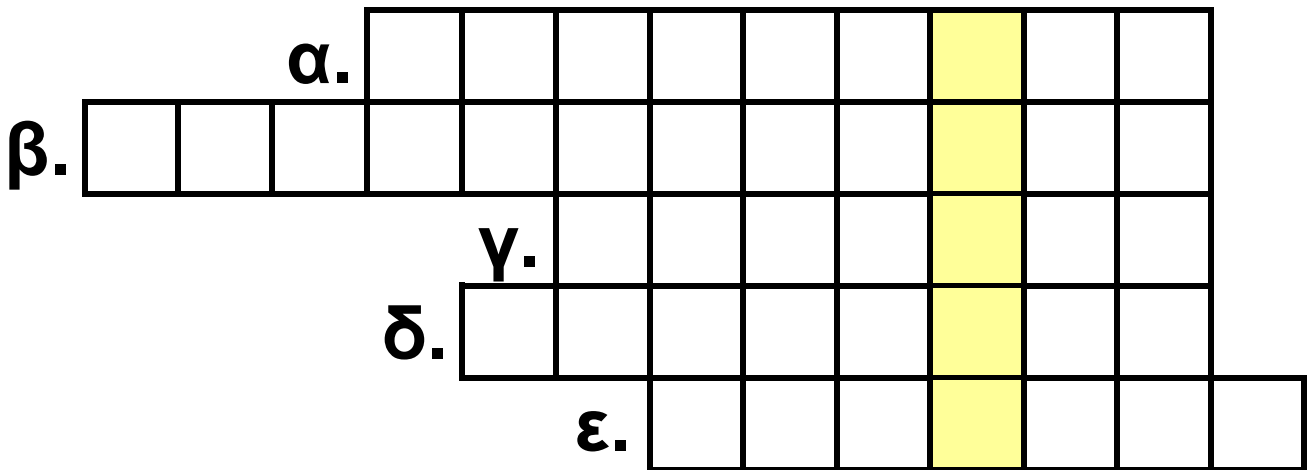
α. α' εν. οριστ. παρατ. του ρ.
δικαιόω, δικαιῶ.

β. α' πληθ. οριστ. ενεστ. του ρ.
ἐλευθερόω, ἐλευθερῶ.

γ. απαρ. ενεστ. του ρ.
ζημιόω, ζημιῶ.

δ. γ' εν. ευκτ. ενεστ. του ρ.
πληρόομαι, πληροῦμαι
(= γεμίζω).

ε. γ' πληθ. υποτ. ενεστ. του ρ.
ὑπνόω, ὑπνῶ.

**Ἐπὶ πᾶσι τὸν αὐτὸν νόμον
τιθέναι [ὁ νομοθέτης] κελεύει.**

**Δημοσθένης,
Κατὰ Τιμοκράτους 18**

**[Ο νομοθέτης] ορίζει να ισχύει
ο ίδιος νόμος για όλους.**

Ενότητα 6

Ο Ορφέας παίζει λύρα καθισμένος σ' έναν βράχο, ενώ τον παρακολουθούν πολεμιστές (αττικός ερυθρόμορφος κρατήρας από τη Γέλα, 440 π.Χ., Αρχαιολογικό Μουσείο Βερολίνου).

Η μουσική εξημερώνει

Α. Κείμενο Ο Πολύβιος ο Μεγαλοπολίτης (περ. 200-120 π.Χ.) καταγράφει στο έργο του **Ίστορίαι** (μετά από μια σύντομη

επισκόπηση της περιόδου 264-220 π.Χ.) τα γεγονότα απο το 220 έως το 146 π.Χ., επιχειρώντας να δείξει πώς η Ρώμη μπόρεσε να κατακτήσει σημαντικό μέρος του τότε γνωστού κόσμου σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα. Αναφερόμενος στο τέταρτο βιβλίο των *Ἱστοριῶν* στους *Αρκάδες Κυναιθείς*, παρατηρεί ότι αυτοί διαφοροποιήθηκαν από τους γενικά φιλόξενους και πράους συμπατριώτες τους, καθώς έπαψαν κάποια στιγμή να ασχολούνται με τη μουσική και το τραγούδι, τα οποία συντέλεσαν στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των υπόλοιπων *Αρκάδων*.

**Μουσικήν [...] πᾶσι μὲν
ἄνθρωποις ὄφελος ἀσκεῖν, Ἀρκάσι
δὲ καὶ ἀναγκαῖον. [...] Παρὰ
μόνοις γὰρ Ἀρκάσι πρῶτον μὲν**

οἱ παῖδες ἐκ νηπίων ἄδειν
ἐθίζονται κατὰ νόμους τοὺς
ὑμνους καὶ παιᾶνας, οἷς ἕκαστοι
κατὰ τὰ πάτρια τοὺς ἐπιχωρίους
ἥρωας καὶ θεοὺς ὑμνοῦσι μετὰ δὲ
ταῦτα [...] πολλῇ φιλοτιμίᾳ χο-
ρεύουσι κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς
Διονυσιακοῖς αὐληταῖς ἐν τοῖς
θεάτροις [...]. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων
μαθημάτων ἀρνηθῆναί τι μὴ
γινώσκειν οὐδὲν αἰσχρὸν
ἡγοῦνται, τὴν γε μὴν ὠδὴν οὔτ'
ἀρνηθῆναι δύνανται διὰ τὸ κατ'
ἀνάγκην πάντας μανθάνειν, οὔθ'
ὁμολογοῦντες ἀποτρίβεσθαι διὰ
τὸ τῶν αἰσχυρῶν παρ' αὐτοῖς
νομίζεσθαι τοῦτο. [...] Ταῦτά τέ
μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι
παρειαγαγεῖν οὐ τρυφῆς καὶ
περιουσίας χάριν, ἀλλὰ
θεωροῦντες μὲν τὴν ἐκάστων

**αὐτουργίαν και συλλήβδην τὸ τῶν
βίων ἐπίπονον και σκληρόν,
θεωροῦντες δὲ τὴν τῶν ἠθῶν
αὐστηρίαν, ἥτις αὐτοῖς παρέπεται
διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος
ψυχρότητα καὶ στυγνότητα τὴν
κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις
ὑπάρχουσιν.**

Πολύβιος, Ἱστορία 4.20.4-21.1

Γλωσσικά σχόλια

ἐκ νηπίων = ἀπὸ τῆ νηπιακῆ τους
ἡλικία (πβ. ν.ε.: νηπιαγωγός,
νηπιακός)

ᾄδω = τραγουδῶ (πβ. ν.ε.: ἄσμα)

ἐθίζομαι = συνηθίζω (πβ. ν.ε.:
εθισμός, εθιστικός, ἐθιμο)

κατὰ νόμους = σύμφωνα με
τους μουσικούς ρυθμούς

**ὁ/ἡ πάτριος, τὸ πάτριον =
πατροπαράδοτος, αυτός που
κληροδοτεῖται ἀπὸ τους προγόνους**

**ὁ/ἡ ἐπιχώριος, τὸ ἐπιχώριον =
τοπικός**

**ἡ φιλοτιμία = ἡ ἀμίλλα,
ο συναγωνισμός**

**χορεύω = παίρνω μέρος σε κυκλικό
χορό (= χορωδία) και ψάλλω ἄσμα
προς τιμὴν κάποιου θεοῦ (πβ. ν.ε.:
χορωδία, χορευτικός)**

**κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς
αὐληταῖς = κάθε χρόνο με τη
συνοδεία των αὐλητῶν του
Διονύσου**

**ἀρνηθῆναι τι μὴ γινώσκειν οὐδὲν
αἰσχρὸν ἡγοῦνται = δε θεωροῦν
καθόλου ντροπή να παραδεχθoύν
ὅτι δε γνωρίζουν κάτι**

**διὰ τὸ κατ' ἀνάγκην πάντας
μανθάνειν (ἐναρθρο απαρ.) =
επειδὴ υποχρεωτικά ὅλοι το
μαθαίνουν**

**οὔθ' ὁμολογοῦντες ἀποτρίβεσθαι
(ενν. δύνανται) διὰ τὸ τῶν αἰσchrῶν
παρ' αὐτοῖς νομίζεσθαι τοῦτο =
οὔτε, εἴαν το παραδεχθούν,
μποροῦν να απαλλαγούν από αυτό
επειδὴ αυτό θεωρεῖται ντροπή στην
κοινωνία τους / στα μέρη τους**

οἱ πάλαι = οι παλιοί

**παρεισάγω = (για νόμους και ἔθιμα)
θεσπίζω**

**οὐ τρυφῆς και περιουσίας χάριν =
ὄχι για να καλλιεργήσουν τη
φιληδονία και την επίδειξη πλούτου**

**θεωρέω, θεωρῶ = παρατηρῶ,
εξετάζω, παρακολουθῶ (πβ. ν.ε.:
θεωρία, θεώρημα)**

**ἡ αὐτουργία = (εδώ) ο μόχθος
συλλήβδην = περιληπτικά, με λίγα
λόγια**

**ἡ τῶν ἠθῶν αὐστηρίαν =
η αυστηρότητα των ηθῶν**

**παρέπομαι = ακολουθώ, έρχομαι
ως συνέπεια**

**διὰ τήν τοῦ περιέχοντος (ενν.
τόπου) ψυχρότητα καί
στυγνότητα = εξαιτίας του ψύχους
και της τραχύτητας του τόπου στον
οποίο ζουν**

**κατά τό πλεῖστον = στο
μεγαλύτερο μέρος**

Ερμηνευτικά σχόλια κατά
νόμους: Ο νόμος ήταν μουσικό
είδος προς τιμήν του Απόλλωνα με
τυπικά καθορισμένη μορφή, ένα
πρότυπο σύνθεσης και εκτέλεσης

μεγάλου αισθητικού κύρους, το οποίο όφειλε να ακολουθεί απαρέγκλιτα ο αοιδός, ο κιθαριστής ή ο αυλητής. Συνδύαζε μελωδία, τρόπο, είδος, κλίμακες, ρυθμό και πολλά άλλα μουσικά στοιχεία σε ενιαία αντίληψη και σύστημα κανόνων.

τούς ύμνους: Λατρευτικά άσματα προς τιμήν θεών ή ηρώων που ψάλλονταν από χορό με τη συνοδεία κιθάρας. Ο Πίνδαρος, ο Βακχυλίδης και ο Σιμωνίδης συνέθεσαν ύμνους προς τιμήν κορυφαίων αθλητών αλλά και για τη συνοδεία πανηγυρικών εορτών. Σύμφωνα με τον Πausανία, αγώνας ύμνων θεσπίστηκε για πρώτη φορά προς τιμήν του Απόλλωνα στους Δελφούς.

παιᾶνας: Ο παιᾶνας ήταν χορικό (δηλ. χορωδιακό και συνοδευόμενο από ρυθμικές κινήσεις) ἄσμα αρχικά προς τιμὴν του Απόλλωνα και στη συνέχεια προς τιμὴν ἄλλων θεῶν. Περιείχε συνηθῶς ευχαριστίες για τη λύτρωση ἀπὸ κάποιο κακό· αργότερα χρησιμοποιήθηκε ως θριαμβευτικό ἐπινίκιο ἄσμα και ως πολεμικό ἐμβατήριο.

χορεύουσι κατ' ἑνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς αὐληταῖς ἐν τοῖς θεάτροις: Ἱερό τραγούδι του Διονύσου ήταν ο διθύραμβος. Περί το 600 π.Χ. ο τύραννος της Κορίνθου Περίανδρος ἀνέθεσε στον Αρίωνα τον Μηθυμναῖο να του δώσει τεχνική μορφή. Τελικά ο διθύραμβος παρουσιαζόταν ἀπὸ χορὸ πενήντα ἀνδρῶν που

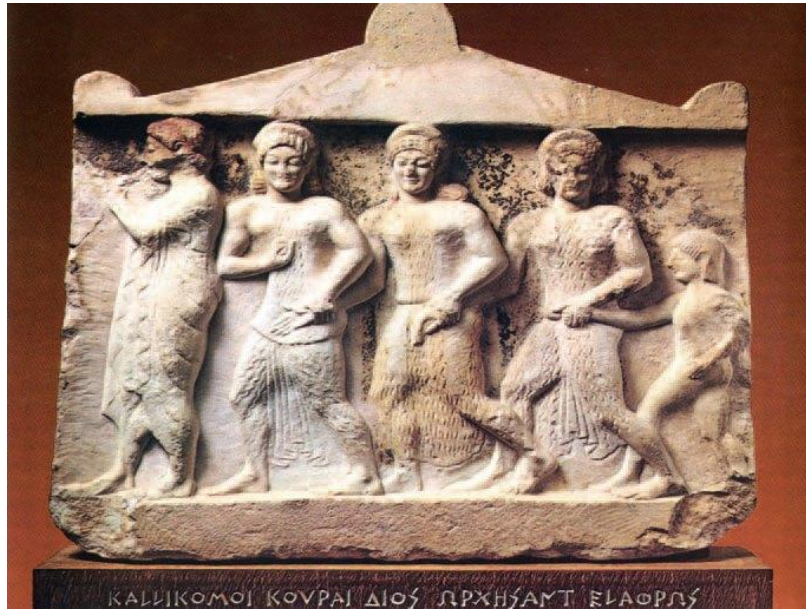
σχημάτιζαν κύκλο· τα μέλη του χορού εμφανίζονταν μεταμφιεσμένα σε τραγόμορφους Σατύρους (συνήθεις ακολούθους του Διονύσου) και τα θέματα του άσματος ήταν σχετικά με τις περιπέτειες και το μεγαλείο του θεού. Καλλιεργήθηκε ιδιαίτερα στις δωρικές περιοχές και αποτέλεσε το υπόβαθρο στο οποίο βασίστηκε το λυρικό στοιχείο της αττικής τραγωδίας.

θεωροῦντες μὲν τὴν ἑκάστων αὐτουργίαν και συλλήβδην τὸ τῶν βίων ἐπίπονον και σκληρόν, θεωροῦντες δὲ τὴν τῶν ἠθῶν αὐστηρίαν: Ο Πολύβιος πιστεύει ὅτι ἡ μουσική ξεκουράζει τον ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν καθημερινή σκληρή εργασία, ἐνῶ τὸ φυσικό περιβάλλον ἐπηρεάζει τον χαρακτήρα του. Πρόκειται για

αντιλήψεις οι οποίες και σήμερα είναι αποδεκτές.

Ερωτήσεις

- 1. Ποιες συνήθειες των Αρκάδων αποδεικνύουν κατά τον Πολύβιο τη στενή σχέση τους με τη μουσική και με το τραγούδι;**
- 2. Τι ήθελαν να πετύχουν οι Αρκάδες καθιερώνοντας την καλλιέργεια της μουσικής και του τραγουδιού;**
- 3. Ο Πολύβιος αναγνωρίζει στο κείμενο στενή σχέση ανάμεσα στη γεωγραφική θέση και το κλίμα ενός τόπου και στις συνήθειες των κατοίκων του. Πώς επηρεάζει τη σχέση αυτή ο σύγχρονος τεχνικός πολιτισμός;**

Ο χορός των θυγατέρων του Κέκροπα και του μικρού Εριχθονίου στην παράσταση του αναθηματικού γλυπτού της εικόνας θυμίζει ζωηρά σύγχρονους παραδοσιακούς χορούς (Αθήνα, Μουσείο Ακροπόλεως).

Β. Λεξιλογικά –Ετυμολογικά

► Να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη του πίνακα που ακολουθεί, συνδυάζοντας κάθε πρωτότυπη λέξη της πρώτης στήλης με την

	ωζι-	Χαρις
	ω, -ω, -ω	ἄμνος
	ιπιοζι-	ἡφου
	ω, -ω, -ω	παῖς (γεν. παιδ-ος)
	ω, -ω, -ω	παιδν
	ωζι-	νομος
	ωζα-	βιος
ανακασω	ωζα-	ἀνακη
αρημα	κατάληξη	αρχη
παράγω	παραγωγική	πρωτότυπη

Παραγωγή ρημάτων

κατάληξη παραγωγική από τη δευτέρα στήλη:

Ασκήσεις

1. Να γράψετε από ποιο ουσιαστικό ή επίθετο παράγεται καθένα από τα παρακάτω ρήματα και να σημειώσετε την παραγωγική κατάληξή του:

παράγωγο ρήμα	πρωτότυπη λέξη	παραγωγική κατάληξη
έθιζω		
δικάζω		
χορεύω		
τιμάω, τιμῶ		
θεωρέω, θεωρῶ		
πονέω, πονῶ		
μαθητεύω		

2. Χρησιμοποιώντας το ρήμα **μανθάνω**:

α) να σχηματίσετε παράγωγες λέξεις της α.ε. που να δηλώνουν:

το πρόσωπο που ενεργεί:

ὁ

την ενέργεια / κατάσταση:

ἡ,

ἡ

το αποτέλεσμα της ενέργειας:

τὸ

β) να γράψετε δύο ομόρριζα επίθετα:

.....

3. Με ποιους τύπους του κειμένου της Ενότητας έχουν ετυμολογική συγγένεια τα επίθετα **γνωστός, σχετικός, νομιστέον, στυγερός;**

Γ. Γραμματική

1. Αόριστος β' ενεργητικής και μέσης φωνής

Ο τύπος παρεισαγαγεῖν του κειμένου είναι τύπος απαρεμφάτου αορίστου β' ενεργητικής φωνής.

Μερικά ρήματα δε σχηματίζουν τον αόριστο κατά το ρ. λύω με τις γνωστές καταλήξεις -(σ)α, -(σ)ᾶμην. Στον σχηματισμό των χρόνων εμφανίζουν τύπο αορίστου που ονομάζεται «αόριστος β'» και παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) διαφορετικό θέμα από εκείνο του ενεστώτα,

β) καταλήξεις οριστικής παρατατικού στην οριστική έγκλιση και

γ) καταλήξεις ενεστώτα στις υπόλοιπες εγκλίσεις και στους ονοματικούς τύπους.

Σχηματισμός οριστικής αορίστου β΄

	αύξηση		θέμα β΄ αορίστου		καταλήξεις παρατατικού	
	ε.φ.	ἔ	–	βαλ	–	ον
	μ.φ.	έ	–	βαλ	–	όμην

Σχηματισμός άλλων εγκλίσεων αορίστου β΄

θέμα β'
αορίστου

καταλήξεις
αντίστοιχων
εγκλίσεων
ΕΝΕΣΤΩΤΑ

	ε.φ.	βάλ - ω
υποτακτική	μ.φ.	βάλ - ωμαι
	ε.φ.	βάλ - οιμι
ευκτική	μ.φ.	βαλ - οίμην
	ε.φ.	βάλ - ε (β' εν.)
προστακτική	μ.φ.	βαλ - οῦ (β' εν.)
	ε.φ.	βαλ - εῖν
απαρέμφατο	μ.φ.	βαλ - ἔσθαι
		βαλ - ὶν
	ε.φ.	βαλ - οῦσα
μετοχή		βαλ - ὶν
		βαλ - ὶμενος
	μ.φ.	βαλ - ομένη
		βαλ - ὶμενον

→ Παρατηρήσεις

- ◆ Το απαρέμφατο ε.φ. τονίζεται στη λήγουσα και περισπάται, π.χ. εἶπεῖν, βαλεῖν, ἐλθεῖν.
- ◆ Η μετοχή ε.φ. τονίζεται στη λήγουσα στο αρσενικό και στο ουδέτερο γένος, π.χ. εἰπῶν, εἰπόν, και στην παραλήγουσα στο θηλυκό γένος, π.χ. εἰπούσα.
- ◆ Το απαρέμφατο μ.φ. τονίζεται στην παραλήγουσα, π.χ. ἀφικέσθαι, βαλέσθαι.
- ◆ Το β' εν. προστακτικής μ.φ. τονίζεται στη λήγουσα και περισπάται, π.χ. ἀφικοῦ, βαλοῦ. Τονίζεται στην παραλήγουσα, όταν ο τύπος της προστακτικής είναι μονοσύλλαβος και σύνθετος με δισύλλαβη πρόθεση, π.χ. παρᾶσχου (ρ. παρέχομαι), αλλά ἀντιλαβοῦ (ρ. ἀντιλαμβάνομαι).

◆ Το β' εν. προστακτικής αορίστου β' ε.φ. των ρ. ἔρχομαι, εὕρισκω, λαμβάνω, λέγω και ὀράω, -ῶ τονίζεται στη λήγουσα, όταν το ρήμα δεν είναι σύνθετο: ἐλθέ, εὕρέ, λαβέ, εἶπέ, ἴδέ, ἀλλά ἄπελθε, παράλαβε.

▶ Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις στους ακόλουθους πίνακες και να τονίσετε τους τύπους:

Κλίση αορίστου β´

Ενεργητική φωνή (ρ. μαθάνω)

	οριστική	υποτακτική
α´ εν.	ἔ-μαθ-ον	μάθ-ω...
β´ εν.	έμαθ.....	μαθ.....
γ´ εν.	έμαθ.....	μαθ.....
α´ πληθ.	έμαθ.....	μαθ.....
β´ πληθ.	έμαθ.....	μαθ.....
γ´ πληθ	έμαθ.....	μαθ.....

	ευκτική	προστακτική
α´ εν.	μάθ-οιμι	—
β´ εν.	μαθ.....	μάθ-ε
γ´ εν.	μαθ.....	μαθ.....
α´ πληθ.	μαθ.....	—
β´ πληθ.	μαθ.....	μαθ.....
γ´ πληθ	μαθ.....	μαθ.....

απαρέμφατο: μαθ.....

μετοχή: μαθ-ών, μαθ....., μαθ.....

Μέση φωνή (ρ. γίγνομαι)

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	έ-γεν-όμην	γέν-ωμαι
β' εν.	έγεν.....	γεν.....
γ' εν.	έγεν.....	γεν.....
α' πληθ.	έγεν.....	γεν.....
β' πληθ.	έγεν.....	γεν.....
γ' πληθ	έγεν.....	γεν.....

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	γεν-οίμην	—
β' εν.	γεν.....	γενοῦ
γ' εν.	γεν.....	γεν.....
α' πληθ.	γεν.....	—
β' πληθ.	γεν.....	γεν.....
γ' πληθ	γεν.....	γεν.....

απαρέμφατο: γεν-.....

μετοχή: γεν-....., γεν-.....,
γεν-.....

Πίνακας συνηθέστερων ρημάτων με αόριστο β´

ρήμα	β´ αόριστος οριστικής	β´ αόριστος υποτακτικής
ἄγω αἶρω αἰσθάνομαι ἁμαρτάνω ἀφικνοῦμαι βάλλω γίγνομαι, εἶμι ἔρχομαι εὕρισκω ἔχω λαγχάνω λαμβάνω	ἤγαγον εἶλον ἤσθόμην ἤμαρτον ἀφικόμην ἔβαλον ἐγενόμην ἤλθον εὔρον, ἠύρον ἔσχον ἔλαχον ἔλαβον	ἀγάγω ἔλω αἰσθώμαι ἁμάρτω ἀφίκωμαι βάλω γένωμαι ἔλθω εὔρω σχῶ λάχω λάβω

ρήμα	β´ αόριστος οριστικής	β´ αόριστος υποτακτικής
λανθάνω	ἔλαθον	λάθω
λέγω	εἶπον	εἶπω
λείπω	ἔλιπον	λίπω
μανθάνω	ἔμαθον	μάθω
ὁρῶ	εἶδον	ἴδω
πάσχω	ἔπαθον	πάθω
πίπτω	ἔπεσον	πέσω
τυγχάνω	ἔτυχον	τύχω
τρέχω	ἔδραμον	δράμω
φέρω	ἤνεγκον	ἐνέγκω
φεύγω	ἔφυγον	φύγω

2. Η κλίση των ουσιαστικών ἢ γυνή, ὁ/ἡ παῖς

► Με τις καταληξεις της γ´ κλίσης ουσιαστικών να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί και να

ΤΟΝΙΣΕΤΕ ΤΟΥΣ ΑΤΟΝΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ:

	ενικός αριθμός
ονομ.	ἡ γυνή
γεν.	τῆς γυναικ-ός
δοτ.	τῇ γυναικ-...
αιτ.	τήν γυναικ-...
κλητ.	(ῶ) γύν-αι

	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	αἱ γυναικ-...
γεν.	τῶν γυναικ-...
δοτ.	ταῖς γυναιξί(ν) (<γυναικ-σί)
αιτ.	τάς γυναικ-...
κλητ.	(ῶ) γυναικ-...

Το ουσιαστικό παῖς κλίνεται και στους δύο αριθμούς σύμφωνα με τα οδοντικόληκτα της γ' κλίσης, παρουσιάζει όμως ανωμαλίες στην κλητική ενικού και στον τονισμό της γενικής πληθυντικού.

► Με τις καταληξεις της γ' κλίσης ουσιαστικών να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί και να τονίσετε τους άτονους τύπους:

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ὁ παῖς	οἱ παιδ-...
γεν.	τοῦ παιδ-ός	τῶν παιδ-...
δοτ.	τῷ παιδ-...	τοῖς παισί(ν) (< παιδ-σί)
αιτ.	τόν παιδ-...	τούς παιδ-...
κλητ.	(ὦ) παῖ	(ὦ) παιδ-...

3. Η οριστική αντωνυμία αὐτός, αὐτή, αὐτό

Ο τύπος αὐτοῖς του κειμένου είναι τύπος της αντωνυμίας αὐτός, αὐτή, αὐτό, η οποία άλλοτε είναι οριστική

και άλλοτε επαναληπτική.

Οριστική είναι, όταν χρησιμοποιείται για να ορίσει κάτι, δηλαδή για να το ξεχωρίσει από άλλα, π.χ. Αὐτός δὲ τὸ πεζὸν ἀπήγεν εἰς τὴν Μήθυμναν τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας.

Επαναληπτική είναι, όταν επαναλαμβάνει κάτι για το οποίο έχει ἤδη γίνει λόγος. Με τη σημασία αυτή χρησιμοποιείται στις πλάγιες πτώσεις και αντικαθιστά τύπους της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου, π.χ. Παραλαβοῦσα γὰρ τοὺς Ἕλληνας ἀνόμως ζῶντας καὶ σποράδην οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ δυναστειῶν ὑβριζομένους, τοὺς δὲ δι' ἀναρχίαν ἀπολλυμένους, τούτων τῶν κακῶν αὐτοὺς ἀπήλλαξεν.

Η αντωνυμία αυτή κλίνεται σαν

τρικατάληκτο επίθετο β΄ κλίσης
σε -ος, -η, -ον χωρίς το τελικό -ν
στους τύπους του ενικού στο
ουδέτερο γένος.

Ασκήσεις

1. Να γράψετε τους τύπους
αορίστου β΄ των ρημάτων λαμβάνω
και εύρίσκομαι που ζητούνται στην
πρώτη στήλη:

	λαμβάνω
γ΄ εν. υποτ.	
β΄ πληθ. ευκτ.	
β΄ εν. προστ.	
γ΄ πληθ. προστ.	
απαρέμφατο	
ονομ. εν. αρσ. μτχ.	

	εύρισκομαι
γ' εν. υποτ.	
β' πληθ. ευκτ.	
β' εν. προστ.	
γ' πληθ. προστ.	
απαρέμφατο	
ονομ. εν. αρσ. μτχ.	

2. Στις ακόλουθες προτάσεις να συμπληρώσετε τους τύπους αορίστου β' και τις πτώσεις των ουσιαστικών που ζητούνται:

α. Πολλοί δὲ διὰ ταῦτα χάριτός τε ἤξιώθησαν καὶ τιμῶν καλλίστων (γ' πληθ. οριστ. ε.φ. ρ. τυγχάνω) καὶ τοῖς ἑαυτῶν (δοτ. πληθ. ουσ. παῖς) καλλίους ἀφορμάς εἰς τὸν βίον (γ' πληθ. οριστ. ε.φ. ρ. καταλείπω.).

β. Αἶ τε (ονομ. πληθ. ουσ. γυνή) αὐτοῖς τολμηρῶς (γ' πληθ. οριστ. μ.φ. ρ. ξυνεπιλαμβάνομαι = υποστηρίζω) βάλλουσαι ἀπό τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ.

γ. Φημί χρῆναι τοὺς μὲν γονέας τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν καὶ τοὺς (αιτ. πληθ. ουσ. παῖς) καὶ τὰς (αιτ. πληθ. ουσ. γυνή) καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἄλλον ἐκ τῆς πόλεως (απαρ. ε.φ.ρ. ἀπέρχομαι).

3. Να αναγνωρίσετε γραμματικά τους τύπους αορίστου β' και να μεταφράσετε τις φράσεις:

α. Περί τούτων οὐδείς ἂν τολμήσειεν ἀντειπεῖν ὅς οὐ τὴν μὲν ἐμπειρίαν μᾶλλον τῶν ἄλλων

**ἔχομεν, πολιτεία δ' ἀρίστη παρὰ
μόνοις ἡμῖν ἔστιν.**

**β. Τὸ ἀγαθὸν τυχόν (= το τυχαίο
καλό) ἂν λάβοι μεταβολήν, τὸ δὲ
δι' ἡμᾶς αὐτοῦς γενόμενον
βεβαιότερως ἂν ἔχοι (= θα ἦταν πιο
σταθερό).**

**γ. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε (= δεν
έβγαινε στο πέλαγος, για να τους
αντιμετωπίσει) Λύσανδρος, καὶ τῆς
ἡμέρας ὅψέ ἦν (= ἦταν αργά),
ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς
ποταμούς.**

**δ. Ἐγὼ δ' ὑμῖν παρέξομαι
μάρτυρας τοὺς ἐξ ἀρχῆς
παραγενομένους ὅς οὐκ
ἐπελαβόμεν (= δεν πήρα στην
κατοχή μου) τῶν χρημάτων.**

4. Να αναγνωρίσετε τη χρήση της
αντωνυμίας αὐτός, αὐτή, αὐτό

στις παρακάτω φράσεις:

α. Σοφοκλῆς ἔφη αὐτός μὲν οἴους δεῖ (= τέτοιους που πρέπει) ποιεῖν, Εὐριπίδην δὲ οἴοι εἶσιν.

β. Αὐτοὶ δ' ἐστὲ μάλιστα ἐμποδῶν τῇ αὐτονομίᾳ.

γ. Καὶ γὰρ αὐτός Μένων ἐβούλετο ἶέναι (= να πάει).

δ. Ἀρίστιππος ἔρχεται πρὸς Κῦρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους.

**Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς
ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ.**

**Μένανδρος,
Γνῶμαι μονόστιχοι 276**

Ενότητα 7

«μή μοῦ
τούς κύκλους
τάραττε»

«δός μοι ποῦ
στῶ καί τήν
γῆν κινήσω»

Αντίγραφο ρωμαϊκού ψηφιδωτού που απεικονίζει τη σκηνή του φόνου του Αρχιμήδη από Ρωμαίο στρατιώτη (Φρανκφούρτη, Δημοτικό Ινστιτούτο Τέχνης).

**Η επιστήμη στην υπηρεσία
της άμυνας του κράτους**

Α. Κείμενο Ο Αρχιμήδης (287-212/211 π.Χ.) είναι ένας από τους

σημαντικότερους μαθηματικούς όλων των εποχών. Γιος του αστρονόμου Φειδία, θεωρείται ο ιδρυτής πολλών επιστημονικών κλάδων, όπως είναι η υδροστατική και η στατική μηχανική. Σχεδίασε για λογαριασμό του Ιέρωνα Β΄, τυράννου των Συρακουσών, πλήθος πολεμικών μηχανών για την αποτελεσματικότερη άμυνα της πόλης του στις επιθέσεις των Ρωμαίων. Χάρη στις εφευρέσεις του οι Συρακούσιοι προκάλεσαν δυσανάλογα μεγάλες απώλειες στους Ρωμαίους εισβολείς.

Καὶ μέντοι καὶ Ἀρχιμήδης, Ἰέρωνι τῷ βασιλεῖ συγγενῆς ὢν καὶ φίλος, ἔγραψεν ὡς τῇ δοθείσῃ δυνάμει τὸ δοθέν βάρος κινήσαι δυνατόν ἐστὶ καὶ νεανιευσάμενος [...] εἶπεν ὡς εἰ γῆν εἶχεν ἕτεραν, ἐκίνησεν

ἂν ταύτην μεταβὰς εἰς ἐκείνην.
Θαυμάσαντος δὲ τοῦ Ἰέρωνος, καὶ
δεηθέντος εἰς ἔργον ἐξαγαγεῖν τὸ
πρόβλημα καὶ δεῖξαι τι τῶν
μεγάλων κινούμενον ὑπὸ σμικρᾶς
δυνάμεως, ὀλκάδα τριάρμενον
τῶν βασιλικῶν πόνῳ μεγάλῳ καὶ
χειρὶ πολλῇ νεωλκηθεῖσαν,
ἐμβαλὼν ἄνθρώπους τε πολλούς
καὶ τὸν συνήθη φόρτον, αὐτὸς
ἄπωθεν καθήμενος, οὐ μετὰ
σπουδῆς ἀλλ' ἠρέμα τῇ χειρὶ
σειῶν ἀρχὴν τινα πολυσπάστου,
προσηγάγετο, λείως καὶ
ἀπταίστως, ὥσπερ διὰ θαλάσσης
ἐπιθέουσας. Ἐκπλαγεῖς οὖν ὁ
βασιλεὺς καὶ συννοήσας τῆς
τέχνης τὴν δύναμιν, ἔπεισε τὸν
Ἀρχιμήδην ὅπως αὐτῷ τὰ μὲν
ἀμυνομένῳ τὰ δ' ἐπιχειροῦντι
μηχανήματα κατασκευάσῃ πρὸς

**πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας. Οἷς αὐτὸς
μὲν οὐκ ἐχρήσατο, τοῦ βίου τὸ
πλεῖστον ἀπόλεμον καὶ
πανηγυρικὸν βιώσας, τότε δ'
ὑπῆρχε τοῖς Συρακοσίοις εἰς δέον
ἢ παρασκευή, καὶ μετὰ τῆς
παρασκευῆς ὁ δημιουργός.**

Πλούταρχος, Μάρκελλος 14.12-15

Γλωσσικά σχόλια

μέντοι = βέβαια, ὅμως
**νεανιεύομαι = καυχιέμαι σαν μικρό
παιδί (πβ. ν.ε.: νεανίας, νεαρός)**
**μεταβάς (μτχ. αορ. β' ρ.
μεταβαίνω) = αφού πήγαινε (πβ.
ν.ε.: μετάβαση, μεταβατικός)**
**ἕτερος, ἕτερα, ἕτερον = ἄλλος
(από δύο)**
θαυμάζω = απορώ, εκπλήσσομαι

δεηθέντος (μτχ. παθ. αορ. ρ. δέομαι) = όταν ζήτησε (πβ. ν.ε.: δέηση)

ἐξάγω εἰς ἔργον = επιδεικνύω στην πράξη

ἡ ὀλκάς, τῆς ὀλκάδος = το (ρυμουκούμενο μεγάλο) φορηγό πλοίο (πβ. ν.ε.: ἔλκω, προσελκύω)

ὁ/ἡ τριάρμενος, τὸ τριάρμενον = αυτός που έχει τρία πανιά, τρία κατάρτια (πβ. ν.ε.: αρμενίζω, αρμενιστής)

ὁ πόνος = ο μόχθος, ο κόπος (πβ. ν.ε.: φιλόπονος)

νεωλκέω, νεωλκῶ = τραβώ πλοίο από τη θάλασσα στη στεριά, καθελκύω

ἐμβάλλω = βάζω μέσα (πβ. ν.ε.: ἔμβολο, εμβόλιο)

ἄπωθεν = από μακριά

ἡ σπουδή = η βιασύνη, ο ζηλος

ἡρέμα = ήρεμα, μαλακά

σειώ = μετακινώ (πβ. ν.ε.: σεισμός)

**ἀρχήν τινα πολυσπάστου = την
ἀκρῆ του σχοινιού (η της αλυσίδας)
ἀπό ένα σύστημα τροχαλιών**

**προσηγάγετο (οριστ. αορ. β´ ρ.
προσάγομαι) = τράβηξε προς το
μέρος του (πβ. ν.ε.: προσαγωγή)**

**λείως καὶ ἀπταιίστως = ομαλά και
χωρίς δυσκολία**

**ὥσπερ διὰ θαλάσσης ἐπιθέουσας
= σαν να διέσχιζε τη θάλασσα
(μτχ. ενεστ. ρ. ἐπιθέω)**

συννοέω, συννοῶ = κατανοώ

τὰ μὲν ἀμυνομένω, τὰ δὲ

ἐπιχειροῦντι = άλλα για

περιπτώσεις αμυντικού πολέμου

και άλλα για επιθετικό πόλεμο

ἡ ἰδέα = το εἶδος

ἐχρήσατο (οριστ. αορ. ρ. χρήομαι, χρῶμαι) = χρησιμοποίησε (πβ. ν.ε.: χρήση, χρήσιμος)

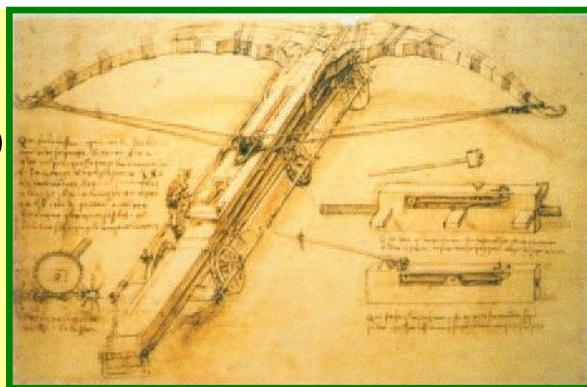
οἷς αὐτὸς μὲν οὐκ ἐχρήσατο = αυτά δεν τα χρησιμοποίησε ο ίδιος

ὁ πανηγυρικός, ἡ πανηγυρική, τὸ πανηγυρικόν = εορταστικός, χαρούμενος, γεμάτος απολαύσεις

εἰς δέον (απρόσ. ρ. δεῖ) = για τις ανάγκες τους, την κατάλληλη στιγμή

ἡ παρασκευή = η προετοιμασία, ο εξοπλισμός

**Γιγάντιος
καταπέλτης, σχέδιο
Λεονάρντο ντα
Βίντσι (Codex
Atlanticus, 1499,**

**Βιβλιοθήκη Ambrosiana, Μιλάνο).
Ο Ντα Βίντσι εφηύρε πολλούς
αιώνες μετά τον Αρχιμήδη
πολεμικές μηχανές, όπως ο
καταπέλτης, οι οποίες
χρησιμοποιήθηκαν για την άμυνα
των ιταλικών πόλεων-κρατών.**

Ερμηνευτικά σχόλια

**Θαυμάσαντος δὲ τοῦ Ἰέρωνος, καὶ
δεηθέντος εἰς ἔργον ἔξαγαγεῖν τὸ
πρόβλημα: Ο Πλούταρχος αναφέρει
και σε άλλα χωρία ὅτι ο Ἰέρων
κατάφερε να στρέψει το ενδιαφέρον
του Αρχιμήδη ἀπὸ τα θεωρητικὰ
στα πρακτικὰ ζητήματα και να
αξιοποιήσει τη μαθηματικὴ ευφυΐα**

του προς το συμφέρον της πόλης.

Ερωτήσεις

1. Ποια επινοήση του Αρχιμήδη ενθουσίασε τον Ιέρωνα;
2. Πώς απέδειξε ο Αρχιμήδης ότι η επινοήσή του ήταν σωστή;
3. Ποιο ρόλο διαδραματίζει στις μέρες μας η επιστήμη στην άμυνα μιας χώρας; Να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα.
4. Να αναζητήσετε αναπαραστάσεις αρχαίων μηχανημάτων (π.χ. υπολογιστής των Αντικυθήρων) και να τις παρουσιάσετε στην τάξη. Μπορείτε να κατασκευάσετε σχετικές μακέτες με τη βοήθεια όσων διδάσκεστε στα μαθήματα της Φυσικής και της Τεχνολογίας.

B. Λεξιλογικά –Ετυμολογικά

Σύνθεση λέξεων

Στις Ενότητες 7-9, με αφορμή τα Γλωσσικά σχόλια του κειμένου κάθε Ενότητας, θα επαναλάβετε τα κεφάλαια της σύνθεσης της α.ε. που διδαχθήκατε στη Β΄ Γυμνασίου.

► Να συμπληρώσετε τη δεύτερη στήλη του πίνακα με τις σύνθετες λέξεις που προκύπτουν από τα συνθετικά της πρώτης στήλης. Κατόπιν να δηλώσετε τι μέρος του λόγου είναι το α΄ συνθετικό τους, στην τρίτη στήλη:

* Η σωματική διάπλαση.

	(·θίπζ)	ψυχή	+	μικρός
	(·θίπζ)	ῥαπτή	+	μηχανή
	(·ουσ)	πόλις	+	μείλας
	(·θίπζ)	φύλη* (>φύλ)	+	μείλας
	(·θίπζ)	σοφός	+	ῥαχέ
	(·θίπζ)	ἄγλη	+	ῥαχέ
	ζολοπώζλ			
	(·ουσ)	ῥαπτή, ῥαπτή	+	ἄγλη
ουσιαστικό	(·ουσ)	ῥαπτή	+	ἄγλη
πρώτο συνθετικό	ἄγλη ῥαπτή	ουσιαστικό		ῥα συνθετικό

ἄγλη κλίτη ῥα συνθετικό

ναῦς	+	σταθμός	(ουσ.)	
ναῦς	+	πήγνυμι	(ουσ.)	
πᾶς	+	ἄγυρις (= αγορά)	(ουσ.) πανήγυρις (= γενική συγκέντρωση)	
πείθω	+	ἄρχω	(ουσ.)	
πείθω	+	ήνία	(επίθ.)	
πολύς	+	δαπάνη	(επίθ.)	
πολύς	+	μηχανή (= τέχνασμα)	(επίθ.)	
φίλος		φρήν	(επίθ.)	
χείρ	+	πέδη (= τα δεσμά)	(ουσ.)	

Ασκήσεις

1. Να βρείτε το α' συνθετικό των παρακάτω λέξεων του κειμένου και να δηλώσετε τι μέρος του λόγου είναι:

**τριάρμενον, πολύσπαστον,
πολιορκία, νεωλκηθειΐσαν.**

2. Να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί με σύνθετες λέξεις της α.ε. χρησιμοποιώντας τα συνθετικά που δίνονται:

α' συνθε- τικό	β' συνθε- τικό	σύνθετη λέξη		
		ουσιαστικό	επίθετο	ρήμα
φίλος	+ δόξα			
φίλος	+ ἄργυρος			
γῆ	+ μετρέω, μετρῶ			
γῆ	+ γράφω			

3. α) Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις στις ομόρριζες των λ. βίος και τέχνη λέξεις.

β) Να εντοπίσετε τη διαφορά σημασίας των ομόρριζων του ουσ. τέχνη επιθέτων που θα συμπληρώσετε παρακάτω.

παράγωγο επίθετο

βιω-.....

(= αυτός που πρέπει να ζήσει)

βιω-.....

(= αυτός που αξίζει να ζει)

βιώσ-.....

(= αυτός που μπορεί να ζήσει)

τεχν-.....

τεχνη-.....

πρόσωπο που ενεργεί

ο τεχν-.....

ενέργεια, κατάσταση

ἡ βίω-.....

ἡ βιοτ-.....

αποτέλεσμα ενέργειας

**τὸ τέχνη-
τὸ τέχνασ-**

Γ. Γραμματική

1. Μέλλοντας και αόριστος ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων ενεργητικής και μέσης φωνής

**Ο μέλλοντας και ο αόριστος των
ενρινόληκτων και υγρόληκτων
ρημάτων (όσων δηλ. έχουν
χαρακτήρα μ, ν, λ, ρ, όπως το ρήμα
ἀμύνομαι που συναντήσατε στο**

κείμενο της Ενότητας)
παρουσιάζουν ιδιομορφίες στον
σχηματισμό τους.

Σχηματισμός μέλλοντα ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων

Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα
ρήματα σχηματίζουν την οριστική
του μέλλοντα από το θέμα τους και
τις καταλήξεις -ῶ, -οῦμαι. Κλίνονται
δηλαδή στον μέλλοντα σύμφωνα με
τον ενεστῶτα των συνηρημένων
ρημάτων β' τάξης (σε -έω).

ρηματικό
θέμα

καταλήξεις αντίστοιχων εγκλίσεων
ενεστώτα συνηρημένων β' τάξης

	ε.φ.	ἀμυνῶ (ρ. ἀμύνω)	στελῶ (ρ. στέλλω)
οριστική	μ.φ.	ἀμυνοῦμαι (ρ. ἀμύνομαι)	όδυροῦμαι (ρ. όδύρομαι)
	ε.φ.	ἀμυνοῖμι	στελοῖμι
ευκτική	μ.φ.	ἀμυνοῖμην	όδυροῖμην
	ε.φ.	ἀμυνεῖν	στελεῖν
απαρέμφατο	μ.φ.	ἀμυνεῖσθαι	όδυρεῖσθαι

Τα ενρινόγητα και υγρόγητα και ακτινόγητα
 ασιμω (-σ-σιμωΧ) ασιμω (-σ-σιμωΧ) ασιμω (-σ-σιμωΧ)

**ακτινόγητα ενρινόγητων
 ασιμω (-σ-σιμωΧ) ασιμω (-σ-σιμωΧ)**

Να γράψετε το β και γ πρόσωπο ενικού και
 πηθυντικού οριστικής μέλους του ρ. εμβάλλω.

οδουποιμνον	οδουποιμνηρ		
λιζουποιμνηρ	λιζουποιμνηρ	·φ·η	
σοζουποιμνηρ	σοζουποιμνηρ		
στυλοποιμνηρ	στυλοποιμνηρ		ηχοποιμνηρ
στυλοποιμνηρ	στυλοποιμνηρ	·φ·ε	
στυλοποιμνηρ	στυλοποιμνηρ		

Σχηματισμός οριστικής

	αύξηση		θέμα		καταλήξεις αορίστου
	↙		↓		↓
ε.φ.	ἔ	–	νειμ	–	α
μ.φ.	έ	–	νειμ	–	άμην

→ Παρατήρηση

♦ Κατά τον σχηματισμό της οριστικής του αορίστου το φωνήεν που προηγείται του ένρινου ή υγρού ρηματικού χαρακτήρα μεταβάλλεται σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα:

ǎ → ā

(μετά από
ε, ι, ρ)

π.χ.

μαραίνω → ἔ-μαράν-α
(θ. μαραν-)

ǎ → η

π.χ.

φαίνω → ἔ-φην-α
(θ. φᾶν-)

ε → ει

π.χ.

ἀγγέλλω → ἡγγειλ-α
(θ. ἀγγελ-)

ĩ → ī

π.χ.

κρίνω → ἔ-κρίν-α
(θ. κρίν-)

ũ → ū

π.χ.

ἀμῦνω → ἡμῦν-α
(θ. ἀμῦν-)

Σχηματισμός άλλων εγκλίσεων

	ε.φ.	νείμ - ω
υποτακτική	μ.φ.	νείμ - ωμαι
	ε.φ.	νείμ - αιμι
ευκτική	μ.φ.	νειμ - αίμην
	ε.φ.	νεῖμ - ον(β' εν.)
προστακτική	μ.φ.	νεῖμ - αι(β' εν.)
	ε.φ.	νεῖμ - αι
απαρέμφατο	μ.φ.	νείμ - ασθαι
		νείμ - ας
	ε.φ.	νείμ - ασα
μετοχή		νεῖμ - αν
		νειμ - άμενος
	μ.φ.	νειμ - αμένη
		νειμ - άμενον

► Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις αορίστου του ρ. στέλλω, στέλλομαι και να τονίσετε τους ρηματικούς τύπους:

Ενεργητική φωνή

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	ἔστειλ-α	στείλ-ω...
β' εν.	ἔστειλ-.....	στείλ-.....
γ' πληθ.	ἔστειλ	στείλ-.....

	ευκτική	προστακτική
α' εν.	στείλ-αιμι	—
β' εν.	στείλ-.....	στείλ-.....
γ' πληθ.	στείλ-.....	στείλ-.....

απαρέμφατο:

μετοχή:,,
.....,

Μέση φωνή

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	ἔστειλ-άμην	στείλ-ωμαι
β' εν.	ἔστειλ-.....	στείλ-.....
γ' πληθ.	ἔστειλ-.....	στείλ-.....

	ευκτική	προστακτική
α' εν.	στειλ-αίμην	—
β' εν.	στειλ-.....	στειλ-.....
γ' πληθ.	στειλ-.....	στειλ-.....

απαρέμφατο:

μετοχή:,,
.....,

2. Η κλίση των ανώμαλων ουσιαστικών ἢ ναῦς και ἡ χεῖρ

Τα ουσιαστικά που μεταβάλλουν το θέμα τους σε κάποιες πτώσεις ονομάζονται μεταπλαστά. Το ουσιαστικό ἡ ναῦς (πβ. ν.ε.: ναύσταθμος, νηοπομπή) κλίνεται σύμφωνα με τη γ' κλίση και παρουσιάζει τρία θέματα: **ναυ-**, **νε-** και **νη-**.

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ἡ ναῦ	αἱ νῆ-ες...
γεν.	τῆς νε-ώς	τῶν νε-ῶν...
δοτ.	τῇ νη-ί	ταῖς ναυσί(v)
αιτ.	τήν ναῦ-v ...	τάς ναῦ-ς...
κλητ.	(ῶ) ναῦ	(ῶ) νῆ-ες...

Το ουσιαστικό ἡ χεῖρ (πβ. ν.ε.: χειροποίητος, χειροτεχνία) κλίνεται σύμφωνα με τη γ' κλίση. Στη δοτική πληθ. εμφανίζει θέμα χερ-

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ἡ χεῖρ	αἱ χεῖρες
γεν.	τῆς χειρός	τῶν χειρῶν
δοτ.	τῇ χειρὶ	ταῖς χερσί(v)
αιτ.	τήν χεῖρα	τάς χεῖρας
κλητ.	(ῶ) χεῖρ	(ῶ) χεῖρες

Ασκήσεις.

1. Να μεταφέρετε τους κλιτούς τύπους των παρακάτω προτάσεων στον άλλο αριθμό:

α. Ταῖς ἄλλαις ναυσιν ἔπλεον ἐπὶ τὰς πολεμίας.

β. Ἄν δ' ἄρα ἀνατείναντές τινες τὰς δεξιὰς χεῖρας προσελαύνωσιν ὑμῖν, δέχεσθε φιλίως τοὺς ἄνδρας.

γ. Κτενῶ και λόγῳ και ἔργῳ και ψήφῳ και τῇ ἑμαυτοῦ χειρὶ, ἂν δυνατός ᾖ, ὅς ἂν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν.

2. Να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες με τους τύπους του αορίστου ενεργητικής και μέσης φωνης του ρ. καθαίρω:

Ενεργητική φωνή

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	έκαθ.....	καθ.....
β' εν.
α' πληθ.
γ' πληθ.

	ευκτική	προστακτική
α' εν.	καθ.....	—
β' εν.
α' πληθ.	—
γ' πληθ.

απαρέμφατο:

μετοχή:,,
.....

Μέση φωνή

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	έκαθ.....	καθ.....
β' εν.
α' πληθ.
γ' πληθ.

	ευκτική	προστακτική
α' εν.	καθ.....	—
β' εν.
α' πληθ.	—
γ' πληθ.

απαρέμφατο:

μετοχή:,,
.....

3. Να εντοπίσετε τους τύπους
αορίστου β' του κειμένου της
Ενότητας (πλην απαρεμφάτων και
μετοχών) και να γράψετε το ίδιο

πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.

4. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τη γραμματική αναγνώρισή τους στη στήλη Β' και στη συνέχεια να γράψετε το α' ενικό οριστικής ενεστώτα κάθε ρήματος στη φωνή που βρίσκεται:

A'	B'
1. στελεΐ	α. απαρ. μέλλ. ε.φ.
2. σφαλοῦντα	β. γ' πληθ. οριστ. μέλλ. μ.φ.
3. ἔφηναν	γ. γ' εν. οριστ. μέλλ. ε.φ.
4. ἀγγείλατε	δ. β' πληθ. προστ. αορ. ε.φ.
5. ἐκτενεῖν	ε. γ' πληθ. οριστ. αορ. ε.φ.

5. Αφού συμπληρώσετε τον πίνακα, στην έγχρωμη στήλη θα δείτε να σχηματίζεται το γ' πληθ. ευκτ. μέλλ. ε.φ. του ρ. σφάλλω:

α. γ' πληθ. υποτ. αορ. ε.φ. ρ. μένω.

β. β' εν. οριστ. παρακ. ε.φ.

ρ. γράφω.

γ. απαρ. αορ. ε.φ. ρ. μένω.

δ. γ' εν. ευκτ. μέλλ. ε.φ. ρ. άγγέλλω.

ε. ονομ. εν. ουδ. μτχ. μέλλ. ε.φ.

ρ. βάλλω.

στ. β' εν. ευκτ. αορ. ε.φ. ρ. νέμω.

ζ. β' εν. προστ. αορ. ε.φ.

ρ. έφευρίσκω.

η. β' εν. υποτ. αορ. μ.φ.

ρ. κρίνομαι.

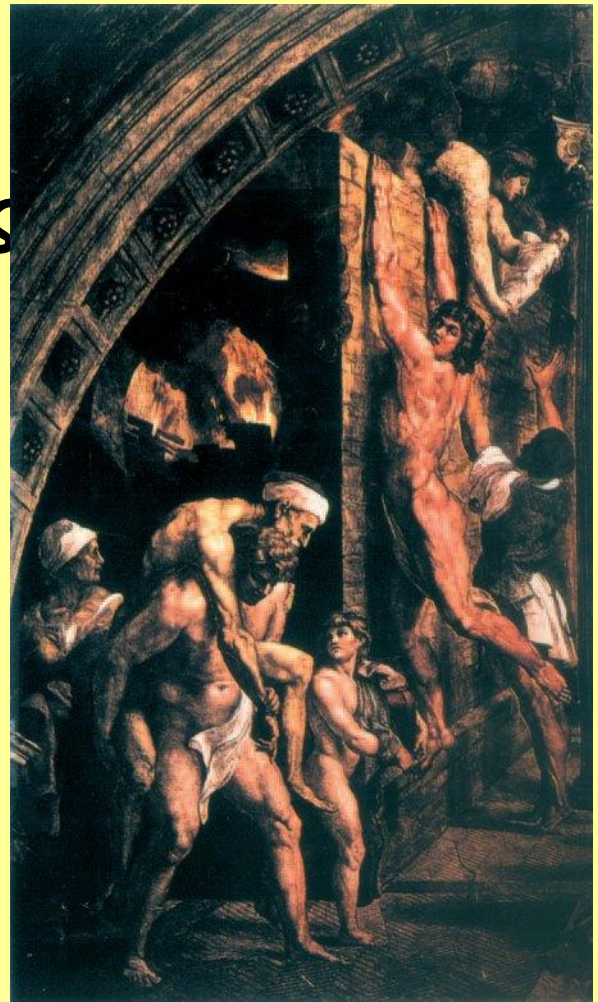
α.							
β.							
γ.							
δ.							
	ε.						
στ.							
ζ.							
	η.						

**Πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζόμενη
δικαιοσύνης και τῆς ἄλλης
ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία
φαίνεται.**

Πλάτων, Μενέξενος 246e-247a

Ενότητα 8

Ο Αινείας φεύγει από τη φλεγόμενη Τροία κουβαλώντας τον πατέρα του Αγχίση (λεπτομέρεια από τη νωπογραφία Η πυρκαγιά του Μπόργκο του Ραφαήλ, παπικά διαμερίσματα, Βατικανό).

Ένα παράδειγμα σεβασμού προς τους γονείς

Α. Κείμενο Με τον λόγο του Κατά Λεωκράτους ο Λυκούργος (περ. 390-324 π.Χ.), Αθηναίος πολιτικός και ρήτορας, ζήτησε από το

δικαστήριο της Ηλιαίας την καταδίκη του συμπολίτη του Λεωκράτη. Αυτός εγκατέλειψε την Αθήνα λίγο πριν από τη μάχη της Χαιρώνειας, επειδή φοβήθηκε ότι η πόλη θα έπεφτε στα χέρια των Μακεδόνων, και κατέφυγε στη Ρόδο, όπου διέδωσε ότι η πόλη είχε ήδη καταληφθεί. Στον λόγο του ο ρήτορας επισημαίνει το χρέος των πολιτών προς το θείο, την πατρίδα, τους νόμους και τους γονείς. Στο απόσπασμα τονίζεται η σημασία του σεβασμού προς τους γονείς.

Λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ (εἰ γάρ καὶ μυθωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἀρμόσει καὶ νῦν ἅπασιν τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι) ἐκ τῆς Αἴτνης ῥῦακα πυρός γενέσθαι· τοῦτον δὲ ῥεῖν φασιν ἐπὶ τε την ἄλλην χώραν, καὶ δὴ καὶ πρὸς πόλιν τινά

τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὀρμηῆσαι πρὸς φυγὴν, τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας, ἓνα δὲ τῶν νεωτέρων, ὀρῶντα τὸν πατέρα πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐχὶ δυνάμενον ἀποχωρεῖν, ἀλλὰ ἐγκαταλαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀράμενον φέρειν. Φορτίου δ' οἶμαι προσγενομένου καὶ αὐτὸς ἐγκατελήφθη. Ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει. Λέγεται γὰρ κύκλω τὸν τόπον ἐκεῖνον περιρρυῆναι τὸ πῦρ καὶ σωθῆναι τούτους μόνους, ἀφ' ὧν καὶ τὸ χωρίον ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύεσθαι τῶν εὐσεβῶν χῶρον· τοὺς δὲ ταχεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμένους καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονέας

**ἐγκαταλιπόντας ἅπαντας
ἀπολέσθαι.**

**Λυκούργος, Κατὰ Λεωκράτους
95-96**

Γλωσσικά σχόλια

γοῦν = λοιπόν, πράγματι

**ὁ/ἡ μυθῶδης, τὸ μυθῶδες = αυτός
που μοιάζει με μύθο**

**ἀρμόσει (μέλλ. απρόσ. ρ. ἀρμόττει
/αρμόζει) = θα είναι κατάλληλο**

ὁ ρῦαξ, τοῦ ρῦακος = το ρυάκι

**ῥεῖν (απαρ. ενεστ. ρ. ῥέω) = ὅτι
ρέει, κυλάει**

**ἐγκαταλαμβάνομαι = παγιδεύομαι
μέσα σε κάτι**

ἀράμενον (μτχ. αορ. ρ. αἴρομαι) =

αφού πήρε στους ώμους του (πβ.
ν.ε.: άρση)

προσγίγνομαι = προστίθεμαι

ὄθεν = από αυτό το γεγονός

θεωρέω, θεωρῶ = κοιτάζω,
παρατηρῶ (πβ. ν.ε.: θεωρία,
θεώρηση)

εὐμενῶς ἔχω = ευνοῶ, ἔχω φιλικές
διαθέσεις

κύκλω τὸν τόπον ἐκεῖνον

περιρρυῆναι τὸ πῦρ = κύλησε
ολόγυρα και περικύκλωσε το μέρος
εκείνο (απαρ. αορ. β ρ. περιρρέω)

τὸ χωρίον = η περιοχή

προσαγορεύομαι = αποκαλούμαι

ὁ χῶρος = ο τόπος

ἀπολέσθαι (απαρ. αορ. β´ ρ.

ἀπόλλυμαι) = ὅτι χάθηκαν (πβ. ν.ε.:
απώλεια)

Ερμηνευτικά σχόλια Λέγεται γοῦν ἐν Σικελία ἐκ τῆς Αἴτνης ῥῦακα πυρός γενέσθαι: Η Αίτνα είναι ενεργό ακόμη ηφαίστειο της Σικελίας, κοντά στην πόλη της Κατάνης. Σύμφωνα με αρχαίες μαρτυρίες, μία σφοδρότατη έκρηξη του ηφαιστείου σημειώθηκε περίπου το 475 π.Χ.

τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει: Η αντίληψη για τη σχέση θεών και ανθρώπων ήταν διαφορετική κατά καιρούς στην αρχαία Ελλάδα. Ἐτσι, ἄλλη σχέση θεοῦ και ἀνθρώπου παρατηρεῖται στην ομηρική ποίηση, ἄλλη στον Ἡρόδοτο και ἄλλη στην τραγωδία. Ο Λυκούργος ἐδῶ, πάντως, υποστηρίζει την ευρύτερα διαδεδομένη αντίληψη ὅτι οἱ θεοὶ βοηθοῦν τοὺς καλοὺς και

ευσεβείς ανθρώπους. Εντούτοις, για μεγάλο διάστημα οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν και στην κληρονομική ενοχή (βλ. ιδίως Αισχύλο και Ηρόδοτο), σύμφωνα με την οποία ο θεός τιμωρεί όχι τον υπαίτιο αλλά τους απογόνους του.

Ερωτήσεις

- 1. Ποιο περιστατικό διηγείται ο Λυκούργος, για να καταδείξει ότι οι θεοί τιμούν τον σεβασμό προς τους γονείς;**
- 2. Γνωρίζετε άλλα παραδείγματα σεβασμού προς τους γονείς και, γενικότερα, προς τους μεγαλύτερους από τη μυθολογία ή την Ιστορία;**

3. Ενισχύουν, κατά τη γνώμη σας, οι σύγχρονες κοινωνίες τον σεβασμό προς τους γονείς και τους μεγαλύτερους και βοηθούν τα μέλη τους που αντιμετωπίζουν προσωρινά ή μονιμότερα προβλήματα; Να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα.

4. Να εικονογραφήσετε το περιστατικό που περιγράφει ο Λυκούργος επιλέγοντας το υλικό και την τεχνική που προτιμάτε.

Άλλο ένα παράδειγμα σεβασμού προς τους γεροντότερους της οικογένειας: Ο Ακάμας και ο Δημοφών οδηγούν τη γιαγιά τους Αίθρα μετά την πτώση της Τροίας (αττικός ερυθρόμορφος κρατήρας, 500 π.Χ., Βρετανικό Μουσείο Λονδίνου).

Β. Λεξιλογικά –Ετυμολογικά

► Να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη του πίνακα χαρακτηρίζοντας το α΄ συνθετικό των λέξεων της πρώτης στήλης σύμφωνα με το παράδειγμα:

Σύνθετες λέξεις

Άκλιτη λέξη ως α' συνθετικό

σύνθετη λέξη	συνθετικά			το α' συνθετικό είναι...
ἀποχωρέω, ἀποχωρῶ	ἀπό	+	χωρέω, χωρῶ	πρόθεση
ἐπισκοπέω, ἐπισκοπῶ	ἐπί	+	σκοπέω, σκοπῶ	
εὐμενής	εὖ	+	μένος	
εὐσεβής	εὖ	+	σέβω	
κατοικέω, κατοικῶ	κατά	+	οἰκέω, οἰκῶ	

στηλήτο

1. α. Να συμπληρώσετε τη δεύτερη στήλη του πίνακα με λέξεις της α.ε. αντώνυμες αυτών της πρώτης

Άσκηση.

το α' συνθετικό	συνθετικά	+	πρός	προσαγορεύω
είναι...		+	πρός	προσγίνομαι
		+	πρίν	πριόρτω
				λέξη
				σύνθετη

λέξη	αντώνυμο
ἄπορος	
ἄκλεής (= ἄδοξος)	
εὐλογέω, εὐλογῶ	
εὐσεβής	
δύσελπις	
δύσνοια	
δυσδαίμων	

β. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις της ν.ε. με ἄ συνθετικό το επίρρημα εὖ ἢ το μόριο δυσ- που να αποδίδουν τις παρακάτω φράσεις:

αυτός που είναι δύσκολο να επιλυθεί

→ _____

αυτός που ηχεί ευχάριστα

→ _____

αυτός που πείθεται δύσκολα

→ _____

αυτός που θραύεται εύκολα

→ _____

**αυτός που κινείται με δυσκολία,
ο αργός**

→ _____

**αυτός που προμηνύει δυσάρεστη
έκβαση κάποιου πράγματος**

→ _____

**2. α. Χρησιμοποιώντας προθέσεις
ως α' συνθετικό και το ρήμα ῥέω
ως β' συνθετικό να σχηματίσετε
σύνθετα ρήματα της α.ε. και να
γράψετε τη σημασία τους.**

**β. Να γράψετε στη ν.ε. από δύο
σύνθετα ρήματα χρησιμοποιώντας
τις προθέσεις ἀμφί, ἀντί και παρά
ως α' συνθετικό.**

**3. Να συμπληρώσετε στις
παρενθέσεις τους αριθμούς των
σύνθετων λέξεων του πλαισίου**

**ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥΝ ΣΤΙΣ
ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΔΙΝΟΝΤΑΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ:**

- 1. πυροδότηση**
- 2. πυρίμαχος**
- 3. πυραγός**
- 4. πυρομανής**
- 5. πυρασφάλεια**

- α. αυτός που αντέχει σε υψηλές θερμοκρασίες ()**
- β. πρόσωπο που του αρέσει να προκαλεί πυρκαγιές ()**
- γ. αξιωματικός της Πυροσβεστικής ()**
- δ. η μέριμνα για την αποτροπή ατυχημάτων που προκαλούνται από φωτιά ()**
- ε. πρόκληση έκρηξης με χρήση ειδικού μηχανισμού ()**

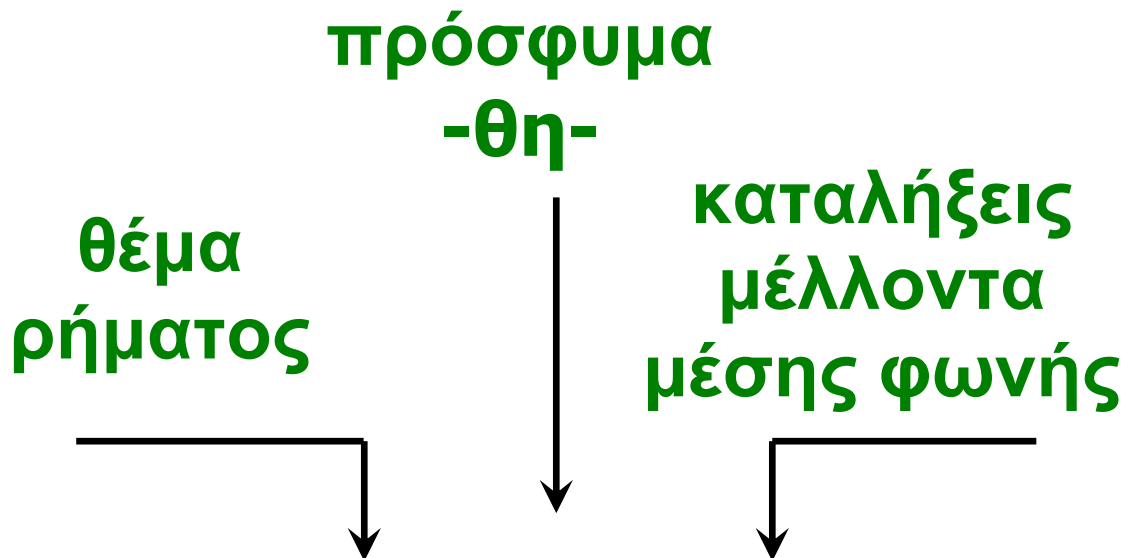
Γ1. Γραμματική

Οι λέξεις *ἐγκατελήφθη* και *σωθῆναι* του κειμένου της Ενότητας είναι τύποι παθητικού αορίστου. Ποιο κοινό χαρακτηριστικό παρουσιάζουν;

Ι. Παθητικοί χρόνοι φωνηεντόληκτων και αφωνόληκτων ρημάτων

Στην α.ε. τα ρήματα στη μέση και παθητική διάθεση έχουν τις ίδιες καταλήξεις. Εξαίρεση αποτελούν ο μέλλοντας και ο αόριστος, που σχηματίζουν διαφορετικούς τύπους στην παθητική διάθεση· μάλιστα μερικά ρήματα σχηματίζουν δύο ζεύγη παθητικών χρόνων, τους πρώτους (α΄) και τους δεύτερους (β΄) παθητικούς χρόνους.

1. Α΄ παθητικός μέλλοντας

οριστική	λυ - θή - σομαι
ευκτική	λυ - θη - σοίμην
απαρέμφατο	λυ - θή - σεσθαι
μετοχή	λυ - θη - σόμενος
	λυ - θη - σομένη
	λυ - θη - σόμενον

2. Α΄ παθητικός αόριστος

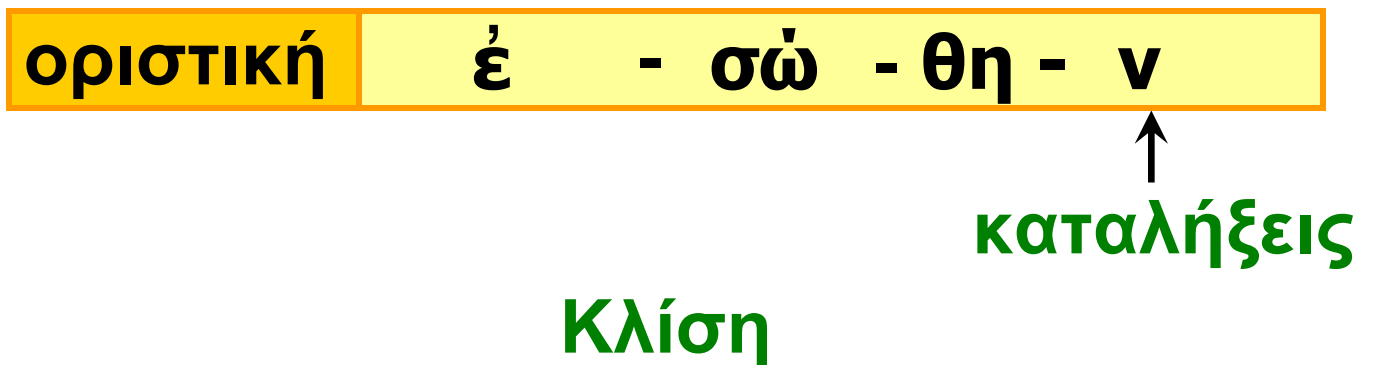
Σχηματισμός

θέμα

ρήματος πρόσφυμα

-θη-

αύξηση

οριστική	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
-σώ-θη-ν	σω-θῶ
έ-σώ-θη-ς	σω-θῆ-ς
έ-σώ-θη	σω-θῆ
έ-σώ-θη-μεν	σω-θῶ-μεν
έ-σώ-θη-τε	σω-θῆ-τε
έ-σώ-θη-σαν	σω-θῶ-σι

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
σω-θείη-ν	—
σω-θείη-ς	σώ-θη-τι
σω-θείη	σω-θή-τω
σω-θείη-μεν, σωθειῖμεν	—
σω-θείη-τε, σωθειῖτε	σώ-θη-τε
σω-θείη-σαν, σωθειῖεν	σω-θέ-ντων, σω-θή-τωσαν

απαρέμφατο: σω-θή-ναι

μετοχή: σω-θείς, σω-θειῖσα,
σω-θέν

→ Παρατηρήσεις

♦ Τα αφωνόληκτα ρήματα ακολουθούν τους ίδιους κανόνες σχηματισμού και την ίδια κλίση στον παθητικό μέλλοντα και

αόριστο, αλλά μεταβάλλουν τον χαρακτήρα τους μπροστά από το -θ- του χρονικού προσφύματος -θη-/-θε-, όπως φαίνεται παρακάτω:

π, β, (πτ) → φ

κ, γ, (ττ, σσ) → χ

τ, δ, θ, (ζ) → σ

π.χ. λείπομαι → (θ. λειπ-)

λειφθήσομαι, ἐλείφθην

λαμβάνομαι → (θ. λαβ-)

ἐλήφθην

κηρύττομαι → (θ. κηρυκ-)

κηρυχθήσομαι, ἐκηρύχθην

πείθομαι → (θ. πειθ-)

πεισθήσομαι, ἐπείσθην

♦ Μερικά ρήματα σχηματίζουν τον παθητικό μέλλοντα και αόριστο α' με την προσθήκη ενός -σ- πριν από το πρόσφυμα -θη-, παρόλο που δεν είναι οδοντικόληκτα, π.χ. ἀκούομαι → ἀκουσθήσομαι, ἠκούσθην
κελεύομαι → κελευσθήσομαι, ἐκελεύσθην

3. Β' παθητικός μέλλοντας και αόριστος

Μερικά ρήματα σχηματίζουν τον παθητικό μέλλοντα και αόριστο με την προσθήκη μετά το θέμα του προσφύματος -η-/-ε- αντί για -θη-/-θε-, π.χ. γραφ-ή-σομαι, ἐγράφ-η-ν. Ἐτσι σχηματίζονται ο β' παθητικός μέλλοντας και ο β' παθητικός αόριστος.

Ο παθητικός μέλλοντας και αόριστος β' κλίνονται όπως και οι αντίστοιχοι πρώτοι παθητικοί χρόνοι με τη μόνη διαφορά ότι το β' ενικό προστακτικής έχει κατάληξη **-θι** (αντί για -τι), π.χ. γράφη-θι.

► Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις που λείπουν από τους παρακάτω πίνακες και να τονίσετε τους τύπους:

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	έγραψ-ην	γραφ.....
β' εν.	έγραψ.....	γραφ.....
γ' εν.	έγραψ.....	γραφ.....
β' πληθ.	έγραψ.....	γραφ.....

	ευκτική	προστακτική
α' εν.	γραφ.....	—
β' εν.	γραφ.....	γράφ.....
γ' εν.	γραφ.....	γραφ.....
β' πληθ.	γραφ.....	γράφ.....

απαρέμφατο: γραφ.....

**μετοχή: γραφ....., γραφ.....,
γραφ.....**

II. Αυτοπαθητικές αντωνυμίες

Αυτοπαθητικές είναι οι αντωνυμίες που φανερώνουν ότι το ίδιο το υποκείμενο ενεργεί και συγχρόνως δέχεται την ενέργεια (παθαίνει), π.χ. γνῶθι σαυτόν. Επειδή οι τύποι της αυτοπαθητικής αντωνυμίας επέχουν στον λόγο θέση αντικειμένου, η αντωνυμία σχηματίζει μόνο τις πλάγιες πτώσεις.

ενικός αριθμός
α΄ πρόσωπο

	αρσενικό	θηλυκό
γεν.	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς
δοτ.	ἐμαυτῶ	ἐμαυτῆ
αιτ.	ἐμαυτόν	ἐμαυτήν

ενικός αριθμός
β΄ πρόσωπο

	αρσενικό	θηλυκό
γεν.	σεαυτοῦ	σεαυτῆς
δοτ.	σεαυτῶ	σεαυτῆ
αιτ.	σεαυτόν	σεαυτήν

ενικός αριθμός
γ΄ πρόσωπο

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
γεν.	ἐαυτοῦ	ἐαυτῆς	—
δοτ.	ἐαυτῶ	ἐαυτῆ	—
αιτ.	ἐαυτόν	ἐαυτήν	ἐαυτό

**πληθυντικός αριθμός
α΄ πρόσωπο**

	αρσενικό	θηλυκό
γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν
δοτ.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς
αιτ.	ἡμᾶς αὐτοῦς	ἡμᾶς αὐτάς

**πληθυντικός αριθμός
β΄ πρόσωπο**

	αρσενικό	θηλυκό
γεν.	ὕμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν
δοτ.	ὕμῖν αὐτοῖς	ὕμῖν αὐταῖς
αιτ.	ὕμᾶς αὐτοῦς	ὕμᾶς αὐτάς

**πληθυντικός αριθμός
γ' πρόσωπο**

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
γεν.	ἐαυτῶν ἢ σφῶν αὐτῶν	ἐαυτῶν ἢ σφῶν αὐτῶν	—
δοτ.	ἐαυτοῖς ἢ σφίσιν αὐτοῖς	ἐαυταῖς ἢ σφίσιν αὐταῖς	—
αιτ.	ἐαυτοὺς ἢ σφᾶς αὐτοὺς	ἐαυτάς ἢ σφᾶς αὐτάς	ἐαυτὰ

Γ2. Σύνταξη

Ποιητικό αίτιο και παθητική σύνταξη

► **έγκαταλαμβάνεται υπό του πυρός:** Να αναγνωρίσετε τη διάθεση και τον χρόνο του ρήματος και να βρείτε τι δηλώνει ο εμπρόθετος προσδιορισμός.

Τα ρήματα παθητικής διάθεσης φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους δέχεται μία ενέργεια από ένα άλλο πρόσωπο ή πράγμα. Ο συντακτικός όρος ο οποίος δηλώνει αυτό το πρόσωπο ή το πράγμα ονομάζεται ποιητικό αίτιο. Στο παράδειγμα του κειμένου το ποιητικό αίτιο εκφέρεται με τη συνηθέστερη μορφή του, δηλ. τον εμπρόθετο προσδιορισμό

ὑπό + γενική (πβ. ν.ε.: Σώθηκε από τον ναυαγοσώστη). Άλλες μορφές ποιητικού αιτίου είναι οι ακόλουθες:

ἀπό
ἐκ
παρά
πρός

} + γενική

απρόθετη δοτική, συνήθως με παρακ., υπερασ. ή συντ. μέλλ. ή με ρηματικό επίθετο σε -τός ή -τέος

᾽Ωφεληθησόμεθα ἀπό τῶν ποιητῶν.

Ἡ νῆσος δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη.

Παρά πάντων ὁμολογεῖται ὅτι οἱ καταλύοντες τὸν δῆμον ἐβούλοντο ἐκεῖνον τῶν πολιτῶν ἐκποδῶν γενέσθαι.

Τὴν κιβωτὸν ἤκουσεν
ἠχμαλωτίσθαι πρὸς τῶν πολεμίων.

Ταῦτα ὠμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί.
Ὁ ποταμὸς ἐστὶν ἡμῖν διαβατέος.

Ενώ στην ενεργητική σύνταξη
η ἔμφαση δίνεται στο υποκείμενο
που δρα, στην παθητική η ἔμφαση
δίνεται στην πράξη:

ενεργητική σύνταξη

Ὁ βασιλεύς ἐδίωκε **τούς πολεμίους**

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ρήμα ενεργ. διάθεσης	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
------------	----------------------------	-------------

Ο βασιλιάς καταδίωκε **τους εχθρούς**

παθητική σύνταξη

Οἱ πολέμιοι	ἐδιώκοντο	ὑπὸ τοῦ
	ρήμα	βασιλέως
υποκείμενο	παθ.	ποιητικό
	διάθεσης	αίτιο
Οἱ εχθροί	καταδιώκονταν	ἀπὸ το
		βασιλιά

Ασκήσεις

1. Να κλίνετε το ρ. πέμπω στους χρόνους και στις εγκλίσεις που ζητούνται:

παθητικός μέλλοντας α΄

οριστική

ευκτική

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

παθητικός αόριστος α΄

υποτακτική

προστακτική

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....	ΚΙΝΟΥΝΤΑΙ ΠΑΥΟΙΝΤΟ ΒΟΥΛΥΣΟΙΟ ΠΡΑΤΤΟΘΑΙ ΨΟΛΣΗΡΟΝΖΗ ΪΡΟΥΘΟΙ
παθητικός αόριστος α'	παθητικός α' μέλλοντας	

2. Να μεταφράσετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στο ίδιο πρόσωπο παθητικού μέλλοντα και αορίστου διατηρώντας σταθερή την έγκλιση:

3. Να ελέγξετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους και να διορθώσετε όσους είναι λανθασμένοι:

οριστική	υποτακτική	ευκτική	προστακτική
κελευθήση	λειφθεῖς	κελευθείς	πεμφθήντων
ἔσῳθης	σωθῆς	σωθείς	σωθῆτι
ἐλείφθησαν	λείφθωσι	ληφθείσαν	λειφθήτω
διαλέχθημεν	διαλεχθόμεν	διαλεχθείμεν	διαλέχθετε

4. Να υπογραμμίσετε την έγκλιση στην οποία βρίσκονται οι ρηματικοί τύποι που δίνονται και να γράψετε τον χρόνο στον οποίο βρίσκονται και τον αντίστοιχο τύπο του ενεστώτα:

παιδευθήσονται (οριστ., ευκτ.)

_____, _____
ἰδρυθείης (υποτ., ευκτ.)

_____, _____
κηρύχθητι (προστ., υποτ.)

_____, _____
πεισθῆ (οριστ., υποτ.)

_____, _____

5. Στις φράσεις που ακολουθούν να υπογραμμίσετε το ποιητικό αίτιο και τον παθητικό τύπο που συμπληρώνει και να γράψετε ποια μορφή έχει:

α. Τῆς μὲν οὖν παιδείας τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης (= που κληροδοτήθηκε) καταφρονεῖτε.

β. Ἐλέγετο καὶ τοὺς θεοὺς ὑπὸ Διὸς βασιλεύεσθαι.

γ. Ἡ ἐν Ὀλυμπία πανήγυρις παρὰ πάντων ἀνθρώπων ἀγαπᾶται καὶ θαυμάζεται.

δ. Οὐκ ἠθέλησεν ἄλλων ἄρχειν, ἀλλ' εἶλετ' (= προτίμησε) ἐκ τῆς πόλεως ἀδικηθῆναι.

ε. Ὠθοῦμενοι ὑπ' ἀλλήλων καὶ πατούμενοι, ὑπὸ τοῦ οἰκείου πλήθους ἐφθάρησαν.

στ. Ὁ χρυσὸς ὑμῖν προτιμητέος ἐστίν.

6. Να σχηματίσετε ολοκληρωμένες προτάσεις με τις λέξεις που σας δίνονται, αφού τις τοποθετήσετε στον σωστό τύπο:

α. Οἱ Πέρσαι, ὑπὸ, οἱ βασιλεῖς, ἄρχονται.

β. ἐτιμωρήθη, ὑπὸ, οἱ πολέμιοι, οὗτος, δικαίως.

**γ. οἱ παῖδες, ὑπὸ, ὁ παιδοτρίβης,
διδάσκονται.**

7. Να συμπληρώσετε τα κενά γράφοντας στην κατάλληλη πτώση το ουσιαστικό που σας δίνεται σε παρένθεση. Κατόπιν να μεταφέρετε τις προτάσεις στην ενεργητική φωνή και να εξηγήσετε πού δίνεται έμφαση μετά την αλλαγή της σύνταξης:

**α. Αἱ ὑδρίαὶ παρὰ _____
(οἱ ταμῖαι) ἐφυλάττοντο.**

**β. Ὁ νεανίας ὑπὸ _____
(Μενέξενος) συλληφθήσεται.**

**γ. Αἱ εὐεργεσίαι ὑπὸ _____
(πάντες ἄνθρωποι) καὶ πάλαι καὶ
νῦν πανταχοῦ καὶ λέγονται καὶ
μνημονεύονται.**

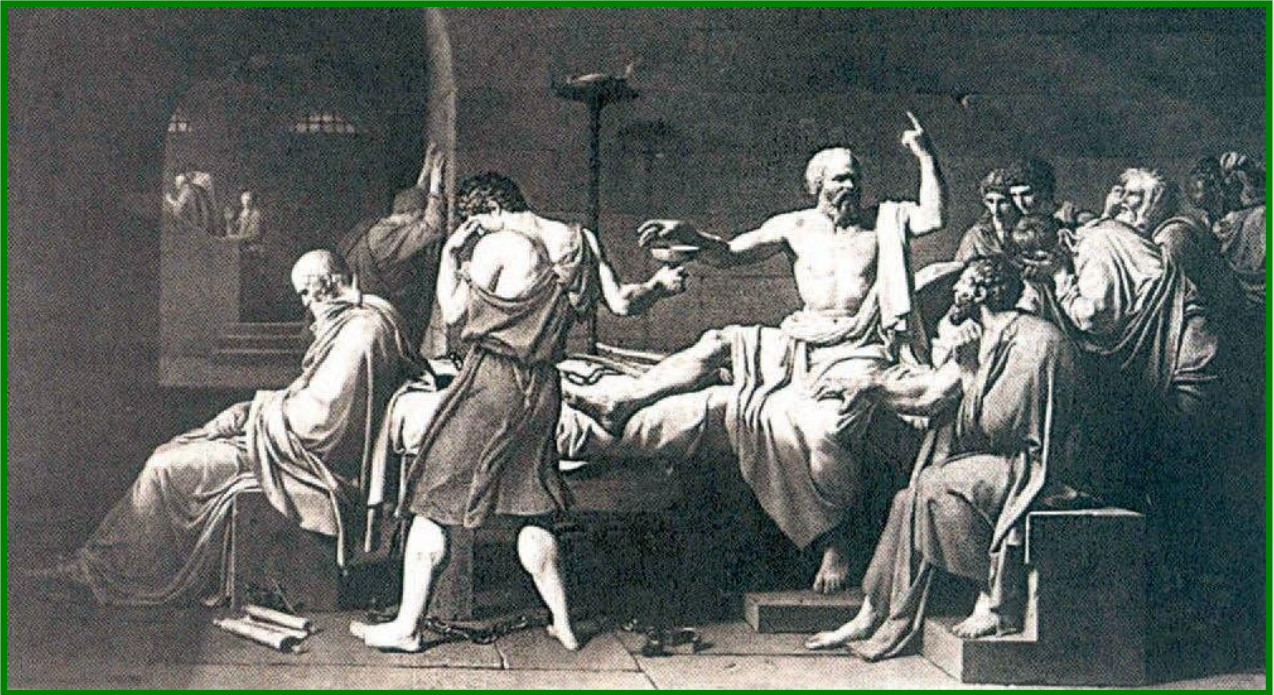
**δ. Ἐπίσθητε ὑπὸ _____
(οἱ λόγοι) τοῦ κατηγόρου.**

ε. Ἄν ὑπὸ _____ (ἡ γυνή)
ἐξαπατηθῆτε, οὐ μόνον ἐμ'
ἀδικήσετε ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς.
στ. Ἡμῶν ἡ πόλις τὸ μὲν παλαιὸν
ὑπὸ _____ (οἱ τύραννοι)
κατεδουλώθη, τὸ δὲ ὕστερον ὑπὸ
_____ (οἱ τριάκοντα).

**Ἴσχυρόν ὄχλος ἐστίν,
οὐκ ἔχει δὲ νοῦν.**

**Μένανδρος, Γνώμαι μονόστιχοι
265**

Ενότητα 9

Ο Σωκράτης πίνει το κώνειο στη φυλακή, ενώ οι μαθητές τον γύρω τον βρίσκονται σε απόγνωση (Ζακ Λονί Νταβίντ, 1787, ελαιογραφία, Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης).

Οι νόμοι επισκέπτονται τον Σωκράτη στη φυλακή

Α. Κείμενο Στο έργο του Κρίτων ο Πλάτων παρουσιάζει

τα επιχειρήματα που προέβαλε ο Σωκράτης αποκρούοντας τις προτάσεις των φίλων του να δραπετεύσει πριν από την εκτέλεση της θανατικής ποινής που του επιβλήθηκε από το δικαστήριο της Ηλιαίας (399 π.Χ.). Η κατηγορία που οδήγησε τον Σωκράτη στην καταδίκη ήταν ότι πίστευε σε άλλους θεούς από εκείνους που τιμούσε η πόλη του και ότι διέφθειρε τους νέους. Η δικαιολόγηση της άρνησής του να δραπετεύσει ήταν δύσκολη, καθώς οι φίλοι του υποστήριζαν ότι η δραπέτευσή του δε θα αποτελούσε αδικία αλλά θεραπεία μιας αδικίας. Στο απόσπασμα που ακολουθεί ο Σωκράτης παρουσιάζει τους νόμους προσωποποιημένους να του υποβάλλουν ερωτήματα σχετικά με τις συνέπειες μιας ενδεχόμενης δραπέτευσής του.

Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἶτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καί τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· Εἶπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν; Ἄλλο τι ἢ τοῦτω τῶ ἔργῳ ὃ ἐπιχειρεῖς διανοῆ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; Ἡ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετραφθαι, ἐν ἣ ἂν αἱ γενόμενα δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρονται; Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; Πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου ὅς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας

**εἶναι. Ἦ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι
«Ἦδίκη γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις καὶ οὐκ
ὀρθῶς τὴν δίκην ἐκρινεν;» Ταῦτα
ἢ τί ἐροῦμεν;**

Πλάτων, Κρίτων 50a-c

Γλωσσικά σχόλια

**μέλλουσιν (μτχ. ενεστ.) ἡμῖν = ενώ
πρόκειται, ενώ σκοπεύουμε**

**ἀποδιδράσκω = δραπετεύω (πβ.
ν.ε.: απόδραση)**

ἐνθένδε = από εδώ

**τὸ κοινὸν τῆς πόλεως = το σύνολο
των πολιτῶν, οἱ δημόσιες ἀρχές**

ἐπιστάντες (μτχ. αορ. β´ ρ.

**ἐφίσταμαι) = σταθούν μπροστά μας
καὶ (πβ. ν.ε.: ἐπιστάτης, ἐπιστασία)**

εἰ...ἔροινο (γ´ πληθ. ευκτ. αορ. β´

**ρ. ἔρωτάω, -ῶ) = αν ρωτήσουν
ἐν νῶ (δοτ. εν. ουσ. ὁ νοῦς) = στον
νου (σου)**

**διανοέομαι, διανοοῦμαι =
σκέφτομαι (πβ. ν.ε.: διάνοια,
διανοητής)**

**ἀπολέσαι (απαρ. αορ. ρ. ἀπόλλυμι)
= να καταστρέψεις (πβ. ν.ε.:
απώλεια)**

**ὁ σύμπας, ἡ σύμπασα, τὸ σύμπαν
= ὅλος (ανεξαιρέτως)**

**τὸ σὸν μέρος = ὅσο εξαρτάται από
εσένα, ὅσο περνάει από το χέρι
σου**

**οἷόν τ' [εἶναι] (απαρ. απρόσ.
ἐκφρασης) εἶναι = ὅτι εἶναι δυνατόν
να υπάρξει**

ἔτι = ἀκόμα, πια

ἀνατετράφθαι (απαρ. παρακ. ρ.

**ἀνατρέπομαι) = να μην έχει
καταλυθεί**

**αἱ γενόμεναι δίκαι = οι δικαστικές
αποφάσεις**

**ἰσχύω = ισχύω, ἔχω δύναμη (πβ.
ν.ε.: ισχυρός, ανίσχυρος)**

**ὁ ιδιώτης = ο ανειδίκευτος, ο μη
επαΐων, ο απλός πολίτης**

**γίγνομαι ἄκυρος = ακυρώνομαι,
χάνω την ισχύ μου**

**διαφθείρομαι = καταστρέφομαι,
αφανίζομαι, (εδώ) καταργούμαι (πβ.
ν.ε.: διαφθορά)**

**τί ἐροῦμεν; (ορ. μέλλ. ρ. λέγω) = τι
θα πούμε;**

ἔχω + ἀπαρέμφατο = μπορώ να

**ἂν τις ἔχοι εἰπεῖν = θα μπορούσε
κανείς να πει**

**ἄλλως τε καὶ = και μάλιστα, και
ιδιαίτερα**

**ἀπολλυμένου (μτχ. ενεστ. ρ.
ἀπόλλυμαι) = που κινδυνεύει να
χαθεί, να καταλυθεί (πβ. το
απολωλός πρόβατο)**

**τάς δίκας τάς δικασθείσας = τις
δικαστικές αποφάσεις**

κύριός εἰμι = ισχύω, εἰμαι ἔγκυρος

Ερμηνευτικά σχόλια ἐκείνην τήν
πόλιν εἶναι ...ἄκυροί τε γίνωνται
καὶ διαφθείρονται;: Ο Σωκράτης
επισημαίνει στον Κρίωνα πόσο
σημαντικό είναι για την ὑπαρξη
μιας πολιτείας να γίνονται
σεβαστές οι δικαστικές αποφάσεις.
Η σημασία που αποδίδεται στη
δικαστική εξουσία είναι διαχρονική.
Στις μέρες μας, μάλιστα, στα

δημοκρατικά πολιτεύματα η ανεξαρτησία και η απρόσκοπτη λειτουργία της Δικαιοσύνης θεωρούνται εγγύηση για τον σεβασμό των δικαιωμάτων του πολίτη και χαρακτηριστικά της πραγματικής δημοκρατίας.

ὑπὸ ἰδιωτῶν: Ἰδιώτης χαρακτηρίζεται ο ανειδίκευτος, ο απλός πολίτης. Αντιδιαστέλλεται προς πρόσωπα τα οποία κατέχουν δημόσια αξιώματα (στρατηγός, ἄρχων), έχουν μια επαγγελματική ιδιότητα (χειροτέχνης, ἰατρός) η μια ειδικότερη ενασχόληση (φιλόσοφος).

ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ: Όταν ένας πολίτης πρότεινε την τροποποίηση, την αντικατάσταση ή και την κατάργηση ενός νόμου, η Εκκλησία του Δήμου ὀριζε συνηγόρους

ρήτορες, για να υπερασπίσουν τον νόμο αυτό. Η διαδικασία της κρίσης του νόμου λάμβανε χώρα ενώπιον του δικαστηρίου της Ηλιαίας. Εκθέτονταν τα επιχειρήματα υπέρ και κατά του νόμου και κατόπιν λαμβανόταν η σχετική απόφαση.

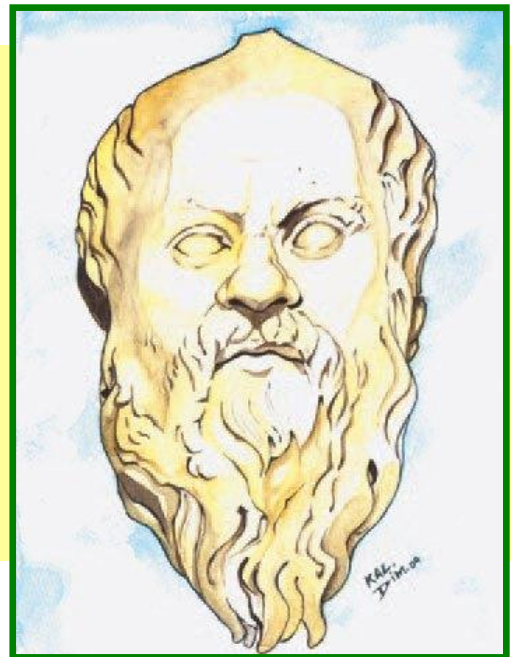
Ερωτήσεις

- 1. Ποια συνέπεια θα έχει, σύμφωνα με τα λεγόμενα των νόμων, η απόδραση του Σωκράτη από τη φυλακή; Ποια είναι, σύμφωνα με το κείμενο, η απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωση και τη διασφάλιση της σταθερότητας της πολιτείας;**
- 2. Πώς εξηγείτε την άρνηση του Σωκράτη να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία που του δίνουν οι φίλοι του να αποδράσει; Πώς θα τον**

χαρακτηρίζατε ως πολίτη και ως δάσκαλο;

3. Σε αρκετές περιπτώσεις ένας πολίτης ή μια κατηγορία πολιτών ενός σύγχρονου δημοκρατικού κράτους θεωρούν ότι θίγονται τα συμφέροντά τους από μια νομοθετική ρύθμιση. Ποια, κατά τη γνώμη σας, πρέπει να είναι η στάση τους;

***Αναπαράσταση
ρωμαϊκού
αντιγράφου
προτομής του
Σωκράτη (4ος αι. π.Χ.
Μουσείο Βατικανού)***

Β. Λεξιλογικά –Ετυμολογικά

1. Να συμπληρώσετε τα κενά του παρακάτω πίνακα αναλύοντας τις σύνθετες λέξεις του κειμένου της Ενότητας στα συνθετικά μέρη τους:

σύνθετη λέξη	α΄ συνθετικό	β΄ συνθετικό
ἀπόλλυμι		
διαφθείρω		
ἐφίστημι		
προσάττω		
σύμπας		

2. Να συμπληρώσετε τα κενά του παρακάτω πίνακα σχηματίζοντας σύνθετες λέξεις της α.ε. με τα συνθετικά που δίνονται:

α΄ συνθετικό	β΄ συνθετικό	σύνθετη λέξη
παρά	+ νόμος	(επίθ.)
ἐπί	+ κοινός	(επίθ.)
μήτηρ	+ πόλις	(ουσ.)
κώμη	+ πόλις	(ουσ.)
ἀ-	+ πόλις	(επίθ.)
ὑπό	+ δίκη	(επίθ.)
ἀνά	+ κρίνω	(ρήμα)
ἐν	+ νοῦς	(επίθ.)
μετά	+ ἔχω	(επίθ.)

3. Χρησιμοποιώντας ως α' συνθετικό τις προθέσεις *ἀνά, ἀπό, ἐξ, ἐπί, μετά, περί, σύν* και ὑπέρ και ως β' συνθετικό το ρήμα *ἔχω* να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα, ουσιαστικά και επίθετα της α.ε., όπου είναι δυνατόν:

πρόθεση	ρήμα	ουσιαστικό	επίθετο
περί	περιέχω		

4. α. Χρησιμοποιώντας το ρ. γίγνομαι ως συνθετικό και ως α' συνθετικό κλιτή ή άκλιτη λέξη, να σχηματίσετε όσο περισσότερες σύνθετες λέξεις της α.ε. μπορείτε σύμφωνα με το παράδειγμα:

εὖ + γίγνομαι > εὐγενής.

**β. Να κατατάξετε τις–ομόρριζες του
ρήματος γίγνομαι– λέξεις
γεννήτωρ, γέννα, γενναῖος,
γονεύς, γένεσις, γένος, γόνιμος,
γονικός, γνήσιος, γέννημα στον
κατάλληλο πίνακα:**

ενέργεια η κατάσταση

ἡ _____

ἡ _____

πρόσωπο που ενεργεί

ὁ _____

ὁ _____

αποτέλεσμα ενέργειας

τό _____

τό _____

επίθετα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 57

**Γ. Γραμματική: Η τρίτη τάξη
συνηρημένων (-όω, -ῶ)**

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 20

Η μουσική εξημερώνει

Πολύβιος, Ἱστορία 4.20.4-21.1

Α. Κείμενο

Β1. Λεξιλογικά – Ετυμολογικά:

Παραγωγή ρημάτων

Γ. Γραμματική: Ο αόριστος β´–

Κλίση ουσιαστικών γυνή και παῖς–

Οριστική ή επαναληπτική

αντωνυμία

ΕΝΟΤΗΤΑ 752

Η επιστήμη στην υπηρεσία της

άμυνας του κράτους

(Πλούταρχος, Μάρκελλος 14.12–

15)

A. Κείμενο

B. Λεξιλογικά – Ετυμολογικά:

Λέξη κλιτή ως άσυνθετικό

**Γ. Γραμματική: Μέλλοντας και
αόριστος ενρινόληκτων και
υγρόληκτων ρημάτων– Κλίση
ουσιαστικών ναῦς και χεῖρ**

ΕΝΟΤΗΤΑ 883

**Ένα παράδειγμα σεβασμού προς
τους γονείς**

**(Λυκούργος, Κατά Λεωκράτους 95-
96)**

A. Κείμενο

B. Λεξιλογικά – Ετυμολογικά:

Λέξη άκλιτη ως άσυνθετικό

**Γ1. Γραμματική: Παθητικοί χρόνοι–
αυτοπαθητικές αντωνυμίες**

**Γ2. Σύνταξη: Το ποιητικό αίτιο και
η παθητική σύνταξη**

ΕΝΟΤΗΤΑ 9120

**Οι νόμοι επισκέπτονται τον
Σωκράτη στη φυλακή
(Πλάτων, Κρίτων 50a-c)**

A. Κείμενο

B. Λεξιλογικά – Ετυμολογικά:

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.